БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

№ 256 (8476)
ОКТЯБРИИН 29
ВТОРНИК
1957 он

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

Сэн 20 мүнгэн.

Советскэ Союзай ажалшад! Коммунистическэ парти болон арад зоной нэгэдэл — социалистическэ байгуулалтын хүсэ шадалай эшэ үндэһэн, коммунизм байгуулгадахи шэнэ амжалтануудай эрхэ нүхэсэл мүн! Парти болон арад зоной эбдэршэгүй нэгэдэл мандаха болтогой!

Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан КПСС-эй ЦК-тэй Уряануудһаа

Хото, тосхоной ажалшадые һү, мяхаар хүсэд хангая

Манай республикын түб хото Улан-Удэдэ һайндэрэй урда тээхи базар-яармаг үсэгэлдэр нээгдэбэ. Энэ яармагта Иволгын, Тарбагатайн, Бичурын, Сэлэнгын, Хэжэнгын болон бусад олон аймагуудай колхозууд, колхознигууд хабаадалсажа эхилээ. Яармагай хүдэлхэ 7 үдэрэй туршада 50 гаран тонно мяхан 200-аад тонно огородой эдеэ болон хартаабха, һүн, тоһон болон хүдөө ажахын бусад продуктнууд худалдагдахаар хараалагдана.

Тиихэдэ гансахан Бурмонкоопсоюзай горкоопторг эдэ үдэрнүүдтэ 200 центнер мяха, 1000 центнер огородой эдеэ худалдаха юм.

Энэ эхилһэн яармаг-базар юун тухай гэршэлнэб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, манай республикын колхозуудай хүгжэн баяжажа байһаниие элитээр харуулна. Хоёрдохёор, манай ороной арад зоной ажабайдалай жэл ерэхэ бүри һайжаржа, баян дэлгэр боложо байһаниие харуулна. Эдэ бүгэдэ хадаа манай партиин саг үргэлжын анхарал оролдолгын аша үрэнь болоно.

Тиимэһээ хото, тосхоной ажалшадые һү, мяха болон эдеэ хоолой бусад зүйлнүүдээр хүсэд хангаха арга боломжо манай республикада хүсэд бии. Энээн тушаа үшөө нэгэ баримта гэршэлнэ.

Бурмонкоопсоюзай горкоопторг жэлэй эхилһэнһээ хойшо 500 тонно мяха бэлдэжэ худалдаха түсэбтэй байбал, октябриин 20-ной мэдээгээр 700 гаран тонно мяха бэлдэнхэй.

Илангаяа Байкало-Кударын, Түнхэнэй, Ториин аймпотребсоюзуудай бэлэдхэлэй конторонууд колхоз, колхознигуудһаа мяха худалдажа абаха түсэбөө холо үлүүлэн дүүргэнхэй.

Гэбэшье һү, мяхаар хото, тосхоной ажалшадай эрилтые республикын худалдаа наймаанай организацинууд, тусхайлан хэлэбэл—Бурмонкоопсоюзай мэдэлэй организацинууд хүсэд хангажа шаданагүй.

Аймпотребсоюзуудай бэлэдхэлэй конторонууд хүдөө нютагта һү, мяха худалдажа абаад, горкоопторгдо таһалгаряагүйгөөр ябуулжа байха уялгатай юм. Энэ талаар олохон аймпотребсоюзууд горьтой хүдэлмэри ябуулнагүй. Жэшээнь, адууһа малаар олон Яруунын аймаг абажа үзэе. Яруунын аймпотребсоюз (түрүүлэгшэнь нүхэр Подшивалов) энэ жэлдэ 650 центнер мяха бэлдэхэ байгаа. Теэд мүнөө 10 һара үнгэржэ байбашье, Яруунаһаа нэгэшье центнер мяхан горкоопторгдо асарагдаагүй, городой ажалшадта худалдагдаагүй. Мүн Зэдын, Хэжэнгын аймпотребсоюзууд (бэлэдхэлэй конторын директорнүүд Ильин, Манхиров) мяха худалдажа абаха түсэбөө дүүргэхын тула нэгэшье оролдолго гарганагүй.

Иимэ тулюур байдал тухай Бурмонкоопсоюзай правлени, тэрэнэй бэлэдхэлэй управлени (начальнигынь Ц. Гармажапов) һайса мэдэжэ байбашье, зохихо хэмжээ абанагүй.

Мүнөө республикын олохон колхозууд гүрэндэ һү, мяха тушааха түсэбөө дүүргэнхэй, эдеэ хоолой зүйлнүүдые кооперативна наймаанда худалдаха арга боломжотой. Энээниие эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Һү, мяха бэлэдхэхын хажуугаар тэдэнээ түргөөр худалдажа, арад зондо хүргэхэ гээшэ худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй шухала уялга болоно. Энэ талаар ехэхэн дутуу дунданууд үшөөл үзэгдэһөөр.

Улан-Удын ажалшадые хангахын тула горкоопторгын 20 магазин, киоскнууд хүдэлнэ. Теэд тэдэнэй олонхинь худалдаа наймаа хэхээр зохидоор түхеэрэгдөөгүй, тиигэжэ хартаабха, огородой эдеэ гэхэ мэтые худалдаха аргагүй байна. Тиихэдэ һүүлэй үедэ бии болоһон хүдэлмэришэнэй олохон тосхонуудта (Горький, Шэнэ тосхон, Шишковка гэхэ мэтэ) иимэ магазин — киоскнууд оройдоошье үгы. Хүдэлжэ байһан магазинуудтань элдэб сортын (гахайн, хониной, үхэрэй) мяхан, һүн болон сагаан эдеэн хододоо байдаггүй, таһалдадаг байна.

Совет засагай жэлнүүдтэ манай республикын аймагуудаар томо томо промышленна предприятинууд эмхидхэгдэжэ, олон мянган хүн зонтой хүдэлмэришэнэй тосхонууд бии болонхой. Тэндэхи ажалшадай эрилтые хангаха хэрэг аймпотребсоюзуудта даалгагданхай. Жэшээ болгожо Заиграйн, Сэлэнгын аймпотребсоюзуудые хаража үзэе.

Заиграйн аймагта республикын ой модоной промышленностиин томохон предприяти болохо Онохойн модоной комбинат бии. Эндэхи тосхондо хэдэн мянган хүн зоной бии болобошье, тэндэ һү, мяха комиссионно гуримаар наймаалалга эмхидхэгдэнэгүй. Мүн иимэрхүү байдал Сэлэнгын аймагай Гусиноозерск городто, Гусиное Озеро гэжэ түмэр замай станци, Селендума тосхондо үзэгдэнэ.

Баргажанай, Яруунын, Прибайкальска аймагуудай хүдэлмэришэнэй тосхонуудааршье комиссионно худалдаа наймаа мууса эмхидхэгдэнхэй. Аймпотребсоюзуудай, Бурмонкоопсоюзай хүтэлбэрилэгшэд эдэ дутагдалнуудые усадхаха хэмжээ абаха ёһотой!

Худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой хүдэлмэрилэгшэд! Культура ехэтэйгээр ажаллахын түлөө тэмсэгты, ажалшадай эрилтые гүйсэд хангагты!—гэжэ Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан КПСС-эй ЦК-гэй Уряанууд соо хэлэгдэнэ. Энэ уряада харюу болгон худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй ажал хүдэлмэридөө шэнэ амжалта туйлахань лабтай.

Совет засагай түлөө тэмсэлшэдэй дурасхаалда

Бурят-Монголдо Совет засаг тогтоохын түлөө тэмсэл соогуур ами наһаяа бараһан партизануудай памятнигай дэргэдэ уржадэр митинг болобо. Энэ митингдэ городой партийна, советскэ, ниитын организацинуудай түлөөлэгшэд, мүн Советскэ Армиин офицернүүд, сержантнууд, солдадууд байлсаа.

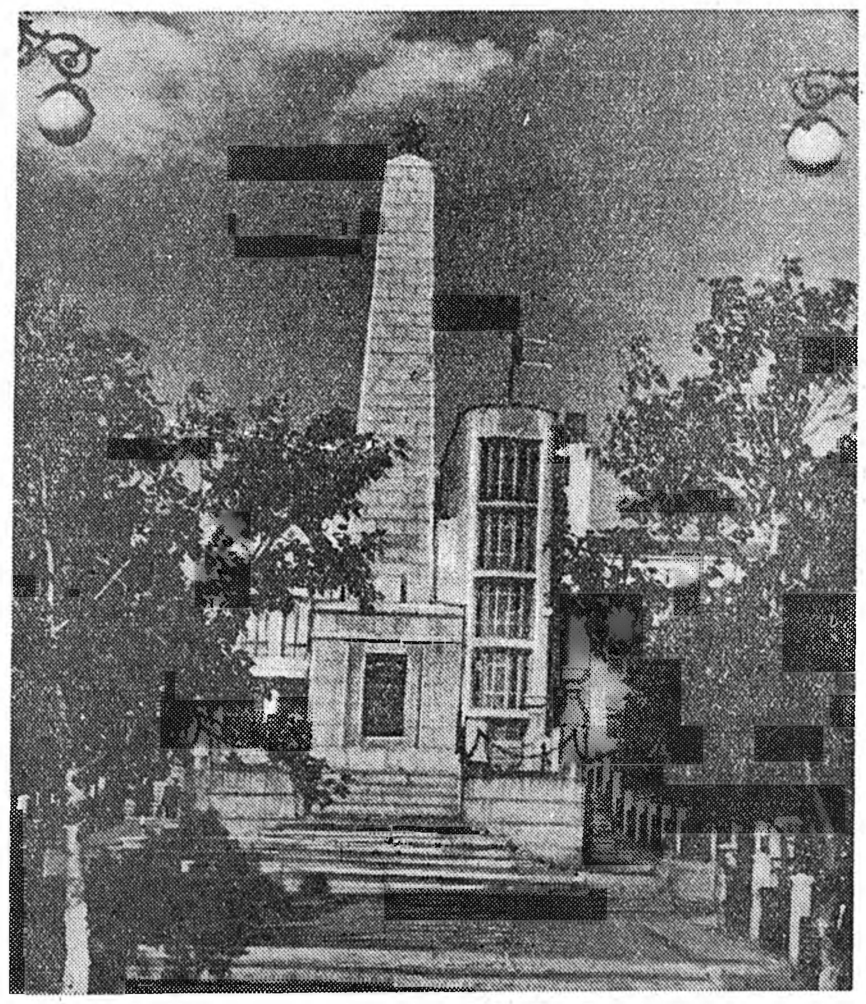
Агууехэ Октябриин революциин түлөө ами наһаяа хайрлангүй үгэһэн тэмсэлшэдэй дурасхаалда зорюулагдаһан городой ажалшадай, советскэ армиин сэрэгшэдэй митингые Улан-Удын городской Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр **Хабалов** нээбэ.

—Манай республикын ажалшад мүнөө Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойе тэмдэглэжэ байхадаа, Байгал шадар Совет засаг тогтоохын түлөө тэмсэһэн хайрата нүхэдэйнгөө, нэрэ алдарые дурдан, дурасхаалыень мүнхэлнэбди,—гэжэ нүхэр Хабалов хэлэбэ.

СССР-эй Гүрэнэй Гимнын һүр жабхаланта аялга зэдэлнэ.

Буурал сагаан толгойтой, революциин ветеранууд Прокопий Прокопьевич Смолин, Мария Ильинична Куприянова, Яков Семенович Лебедев, Кирилл Иванович Ивайловский, Евгения Александровна Широких-Полянская, Александр Семенович Осеев, Иван Дмитриевич Попов, Петр Петрович Шекунов, Константин Ильич Раев, Филипп Георгиевич Дудников, Куприян Максимович Васильев гэгшэд һүр жабхаланта гимнын аялга доро үетэн нүхэдэйнгөө памятнигай дэргэдэ баглаа сэсэгүүдые табиба. Удаань КПСС-эй обкомой, горкомой, дайшалхы Советскэ Армиин офицернүүдэй, сержантнууд ба солдадуудай, мүн городой бусад организацинуудай түлөөлэгшэд баглаа сэсэгүүдые табяа.

«Революциин түлөө тэмсэлшэдтэ» городой партийна, советскэ организацинуудһаа, Советскэ Армиин сэрэгшэдһээ» гэжэ сэсэгүүд дээрэнь бэшээтэй.

КПСС-эй городской комитедэй секретарь нүхэр Продайводагай үгэһөө

— Хэнэймнайшье мэдэхээр, манай аха нүхэд—хүдэлмэришэд, таряашад ами наһаяа хайрлангүй тэмсэжэ, 1917 ондо дэлхэй дээрэ эгээн түрүүшын социалистическэ гүрэниие тогтооһон байгаа. Залуу Совет засагта дураа гутаһан гадаадын империалистнууд манай гүрэниие тойрон бэһэлжэ, дотоодын дай үүдхэһэн байгаа. Манай ороной ажалшад дайсадта эсэргүүсэн бодожо, шангаар тэмсэжэ эхилһэн юм. 1918 оной август һарада Японой, Америкын сэрэгүүд зүүн урда зүгһөө дайгаар ороһон байна. Энэ байлдаанда граждан дайнай геройнууд Лазо, Серов, Назимов, Ранжуров, Широких-Полянский болон бусад ами наһаяа хайрлангүй тэмсэжэ, Октябриин дайлан абаһан засагые хамгаалһан байна.

Манай совет арад тэдэнэй мүнхэ дурасхаалые хүндэтэйгөөр тэмдэглэдэг, ёһолдог байна.

Советскэ Союзай Герой, гвардиин полковник Потёмкиной үгэһөө

Митингдэ сугларагшадые Агууехэ Октябриин 40 жэлэй ойтой дашарамдуулан амаршалха зуураа хатуу шанга тэмсэлдэ наһаа бараһан нүхэдэйнгөө дурасхаалые ёһолон хүндэлээ!

Совет засагай түлөө тэмсэлшэд Назимов, Жданов, Ранжуров, Серов, Каландарашвили, Лазо болон бусад манай республикые гадаадын интервентнүүдһээ сүлөөлхын түлөө тэмсэһэн байна. Тэдэнэй шэн габьяата баатаршалгануудынь маанадай дайшалхы һуралсалда туһална гээшэ. Аха нүхэдэйнгөө гарһаа абаһан эстафетые уг зорилгодонь хүргэхэ ёһотойбди. Энээнэй тулада хэзээдэшье дайшалхы бэлэн байхабди.

Октябриин революциин вождь, манай орон дотор социализм ба коммунизм байгуулгые агууехэ зоригжуулагша болон эмхидхэгшэ Советскэ Союзай Коммунистическэ партида алдар соло!

Партизануудай командир нүхэр Смолиной үгэһөө

Хамта дайлалдажа ябаһан нүхэдөө мүнөө һанахадамни намда ехэ хайратайшье, хүндэтэйшье байна. Бидэнэр Октябриин илалтые, аша үрые Семеновой, Колчагай банднуудһаа хамгаалан аршалаабди. Бидэнэр тэдэ банднуудтай тэмсэхэдээ өөһэдөө буу зэбсэг хэжэ байгаад дайлалдадаг, тэдэнэй эдихэ хоол, буу зэбсэгыень буляан абадаг, тугшаруулдаг байгаабди.

Октябриин революциие ударидагша багша Ленинэй заабариие ойлгоһон партизанууд хада тайгаар шэбээлһэн бандануудые мүрдэн шангаар сохидог һэн.

Мүнөө шэнэ дай үүдхэжэ байгаа Америкын Холбоото Штадуудай, Англиин болон бусад капиталистическэ оронуудай империалистнууд мэдэжэ байг лэ: эдэнэр баһал фашистска Германи, интервентнүүдтэл адляар хамараа сохюулжа үй бута һүрэхэл!

Политическэ, дайшалхы бэлэдхэлдээ шалгарһан младша сержант Запаснигай үгэһөө

Бидэнэр сэрэгшэд, политическэ болон дайшалхы бэлэдхэлэйнгээ жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргээбди гэжэ мэдээсэхэ байнаб. Бидэнэр туйлаһанаараа һанаагаа амархагүй, харин дайшалхы шадабаряа улам бэхижүүлхэ, һэрэмжэтэй байха зорилготойбди.

Манай һайн һайхан ажабайдалай түлөө душөөд жэлэй саада тээ наһа бараһан аха нүхэдэймнай нэрэ обогынь мартагдахагүйл. Бидэнэр тэдэнэй баатар тэмсэлһээ жэшээ абажа, өөһэдынгөө ажа ябадалда хэрэглэхэ гэһэн зорилготойшье, уялгатайшьебди. Тиимэһээ манай сэрэгшэд үдэр үнгэрхэ бүри политическэ болон дайшалхы бэлэдхэлээ дээшэлүүлжэ, өөһэдынгөө дундаһаа шалгарһан сэрэгшэдые гаргаха байнабди.

Гарнизоной комсомолшууд, залуушуулай үмэнэһөө ахалагша лейтенант Цорфманай үгэһөө

Ажалшадай эрхэ сүлөөгэй түлөө, тэдэнэй ерээдүйн зол жаргалта ажабайдалай түлөө тэмсэһэн аха нүхэдэйнгөө дурасхаалые мүнөөдэр бидэнэр тэмдэглэжэ байнабди. Агууехэ Октябриин 40 жэлэй ойе тэмдэглэжэ байхадаа, Байгал шадар Совет засаг тогтоохын түлөө тэмсэлдэ наһа барагшадаа дурдан, дурасхаалыень мүнхэлнэбди.

Гарнизоноймнай сэрэгшэд граждан дайнда, мүн Эхэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсаһан геройнуудайнгаа баатар ябадалһаа жэшээ абажа, өөһэдынгөө мэргэжэлые дээшэлүүлнэ.

Граждан дайнай геройнууд: Сергей Лазо, Нестер Каландарашвили, бурядай түрүүшын революционер Цыремпил Ранжуровай, мүн Эхэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсаһан летчик Юрий Талалихин, Олег Кошевой, Александр Матросов болон бусадай баатаршалгые, Эхэ орондоо үнэн сэхэ байлгые советскэ дүлэтэ патриотизмын толотомо үльгэр жэшээ мүн гэжэ манай гарнизоной сэрэгшэд һанажа, тэдээнээр омогорходог.

Бидэнэр, комсомолшууд, залуушуул аха нүхэдэйнгөө дамжуулһан эстафетые нюдэнэй сэсэгы мэтэ хёрхоор хамгаалжа ябахабди.

Империалистнуудай дайгаар манда ороо һаань, аха нүхэдэйнгөө дууладаг дууе дуулан, Эхэ ороноо хамгаалхаар, дайсанаа дарахаар бэлэмди.

Совет засагай түлөө наһа барагшадта зорюулагдаһан ажалшадай болон сэрэгшэдэй митингын дүүрэхэдэ Советскэ Союзай гимн дуулагдаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Революциин түлөө тэмсэгшэдэй памятник.

БҮМБЭРСЭГ ДЭЛХЭЙЕ ТОЙРОН ДАБШАГША ХЭМЭЛ ОДОН, ТЭРЭНИИЕ АНХАН АБАЖА ГАРАҺАН РАКЕТЫН ЯБАДАЛ ТУХАЙ

Октябриин 28-най үглөөнэй 6 часта бүмбэрсэг дэлхэйе тойрон дабшагша хэмэл одон дэлхэйе 348 дахин тойрожо, 15.103 мянган километр дабшаба. Мүнөө хэмэл одоной радиостанциин электроэнергинь барагдажа, тэрээнһээ дохёо тэмдэгүүд абтахаа болёо.

Октябриин 28-най үдэшэлэн ракетэнь одоёо хүсэхэ байна. Тиихэдээ одондоо орходоо тэрэ ракетэ нэгэ дахин үлүүгээр дэлхэйе тойроһон болохо. Саашадаа ракетэнь одоной̆нгоо урдань гараад дабшаха юм.

(ТАСС).

КОММЮНИКЕ

Польшодо саг зуура байһан советскэ сэрэгэй ямар эрхэтэй байха тухай договор 1956 оной декабриин 17-до Советскэ Союз Польшо хоёрой хоорондо баталагдаһан юм. Энэ договорой ёһоор Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай правительство болон Польшын Арадай Республикын правительство хоорондоо хэлсээ хэжэ, советскэ сэрэгэй Польшодо саг зуура байһантай холбоотой хэрэгүүдээр эрхэ түлөөлэлгэдэ хамаатай туһаламжа бэе бэедээ үзүүлэлсэхэ тухай хөөрэлдөө.

Хани барисаанай, үгэеэ хүсэд ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрһэн энэ хөөрэлдөөнэй һүүлээр, 1957 оной октябриин 26-да тусхай Хэлсээндэ гар табигдаа.

Бэе бэеынгээ эрхэ сүлөөе хүндэлэлсэн, аха дүүгэй хани барисаанай ёһоор Советскэ Союз Польшо хоёрой харилсааень тогтоохо гэжэ хоёр талын хүсэдэг байһыень баталһан ушар гэршэлнэ.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Юридическэ комиссиин түрүүлэгшын орлогшо В. Н. Суходрев советскэ талаһаа, Юстициин министр Мариан Рыбицкий Польшын талаһаа Хэлсээндэ гараа табяа.

(ТАСС).

Ниислэл хотын ажалшад баярай суглаануудые үнгэргэжэ эхилбэ

Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаанууд Москвада үнгэргэгдэжэ эхилээ.

Ниислэл хотымнай промышленностиин эгээл томо район болохо Ждановска районой ажалшад октябриин 26-да Чайковскиин нэрэмжэтэ зал соо сугларжа, баяр ёһололойнгоо суглаа үнгэргөө. Үнинэй большевигүүд, хүдэлмэришэд, партийна, ниитын организацинуудай түлөөлэгшэд, наука, культура болон искусствын ажал-ябуулагшад эндэ сугларба. КПСС-эй Ждановска райкомой секретарь нүхэр Г. Н. Бочкарев вечер нээгээ. «Агууехэ Октябриин 40 жэлэй ой» гэһэн элидхэл КПСС-эй МГК-гэй секретарь нүхэр Б. А. Борисов хэбэ.

Ниислэл хотымнай районуудай нэгэндэ ажалшадай һайндэрэй энэ вечертэ хабаадагшад партиин гимн «Интернационал» дуулажа, вечерээ дүүргэһэн байна. Удаань концерт болоо.

(ТАСС).

НООҺО БЭЛЭДХЭХЭ БА ХУДАЛДАН АБАХА ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБЭЙ БОЛЗОРҺООНЬ УРИД ДҮҮРГЭГДЭҺЭН ТУХАЙ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Центральна Статистическа управлениин мэдээсэл

Манай ороной хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлжэ, мал ажалай продуктнуудые улам ехээр абаха, бэлэдхэхэ талаар бүри ехэ амжалтануудые туйлажа, нооһо бэлэдхэхэ ба худалдаха жэлэйнгээ түсэбые энэ оной октябриин 20-до болзорһоонь урид 102 процент дүүргээ. Үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхидэ орходоо энэ жэлдэ 16 процентээр үлүү ехэ нооһон бэлэдхэгдээ, худалдан абтаа.

Казахска ССР, Украинска ССР, Узбекскэ ССР, Киргизскэ ССР, Туркменскэ ССР, Азербайджанска ССР, Армянска ССР, Молдавска ССР, Грузинска ССР, Ставропольска хизаар, Дагестанска АССР, Башкирска АССР, Бурят-Монголой АССР, Кабардино-Балкарска АССР, Хойто-Осетинско АССР, Тувинскэ автономно область, Ростовско, Читын, Сталинградска, Омско, Белгородско, Рязанска болон Тульска областьнууд нооһо бэлэдхэхэ ба худалдан абаха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэө.

Хонидойнгоо тоо толгойе олошоруулжа, нооһо ехээр хайшалдаг болоһоной ашаар лэ нооһо бэлэдхэхэ ба худалдан абаха түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэхэ арга олдоо. Үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхитэй сарюулхада энэ жэлэй 9 һарын туршада колхоз болон совхозуудта хони ямаанай тоо 2 миллион толгойгоор олошороо.

Гүрэндэ нооһо тушаалга ба худалдалга үргэлжэлһөөр.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Центральна Статистическэ управлени.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: революциин түлөө тэмсэгшэдэй дурасхаал болон табигдаһан памятнигта баглаа сэсэгүүдые табижа байна. А. Мантаевай фото.

КОММУНИСТИЧЕСКЭ ПАРТИ—ОКТЯБРИИН РЕВОЛЮЦИИЕ ЭМХИДХЭГШЭ МҮН

Октябриин социалистическэ революци хүн түрэлтэнэй түүхэдэхи бүхы революцинуудһаа эгээн гайхамшагынь болоно. Энэ революци капиталистнуудай ба помещигүүдэй засагые унагаагаад, манай орон дотор Совет засаг — пролетариадай диктатура тогтоогоо. Тиин, бүхы дэлхэйдэхинэй түүхын шэнэ үе сагай эхи, империализмын хосорон һалаха ба социализмын дэлгэрэн мандаха үе сагай эхи табиһан байна.

Россин хүдэлмэришэд болон таряашад политическэ засаг түрые гартаа абаад, дэлхэй дээрэ анха түрүүн ажалшадай гүрэн тогтоогоо, шэнэ, социалистическэ общество байгуулаа. Манай арад зон сүлөөтэ, зол жаргалта байдал мандуулха замые бүхы хүн түрэлтэндэ заажа үгөө.

Октябриин социалистическэ революци агууехэ Ленин түрүүтэй Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр бэелүүлэгдэһэн юм. Хүдэлмэришэн ангиин, бүхы ажалшадай дайсадта эсэргүү эбсэшэгүй шанга тэмсэл дотор хатуужаһан, марксизм-ленинизмын һургаалда үнэн байдаг, бата нэгэдэлээрээ, арад түмэнтэй халуун холбоогоороо хүсэтэй большевигүүдэй парти хүдэлмэришэн ангиин ба үгытэй таряашадай нягта холбоо барисаа тогтоогоод, революциин хүсэн түгэлдэр политическэ арми бии болгоо. Коммунистическэ парти революционно тэмсэлэй стратеги болон тактика тодорхойлон зохёожо, тус тэмсэлые эрэлхэг зоригтойгоор хүтэлбэрилһэн, социалистическэ революциин илалта туйлаһан, манай орон дотор социалистическэ общество байгуулха ябадал хангаһан байна.

***

Коммунистическэ партимнай хаанта засагта ба капитализмда эсэргүүсэн, пролетариадай диктатура тогтоохын түлөө тэмсэхэдээ, обществые революционно ёһоор шэнэдхэн хубилгаха хүтэлбэрилхы хүсэн боложо жагсаа. Большевигүүд хаанта засагта эсэргүү олониитын революционно тэмсэлые хүтэлбэрилэн, Петроград, Москва болон бусад городуудаар үйлсын байлдаануудые толгойлоо һэн. Солдат шинель үмдэһгн хүдэлмэришэд, таряашад большевигүүдэй партиин уряагаар зоригжоод, хаанта засагые хамха сохин унагаажа, хүдэлмэришэн ба солдат депутадуудай Соведүүдые тогтоогоо бэлэй.

Хаанта засагые унагааһанай һүүлээр, социализмда абаашаха замаар революцияа хүгжөөхын түлөө большевигүүдэй тэмсэл минута зуурашье замхаагүй юм.

Февральһаа октябрь хүрэтэрхи үе соо тон шухала стратегическэ зорилго—буржуазна демократическа революциһаа социалистическэ революцида дамжан орохо зорилго партиин урда табигдаһан байгаа. Энээн тухайда В. И. Ленинэй Апрельскэ тезисүүд дотор тодорхойгоор хэлэгдээд, Бүхэроссин большевигүүдэй VII (Апрельскэ) конференциин, мүн партиин VI съездын шиидхэбэринүүд соо найруулагданхай байдаг. Гэхэ зуура, большевигүүдэй тактикань энэ стратегическэ үедэ нэгэл янзадаа байгаагүй, харин орон дотор тохёолдоһон политическэ шэнэ оршон байдалтай холбоотойгоор хубилгагдадаг байһан юм.

Июльдэхи событинуудай болохо хүрэтэр, хоёр засагай тогтоод байха үедэ, «Бүхы засагые Соведүүдтэ үгэхэ!» гэһэн уряатайгаар большевигүүдэй парти тэмсэһэн байна. Энэ уряань революциие амгалан ёһоор хүгжөөхэ гэһэн удхатай байгаа. Июлиин событинуудай һүүлээр хоёр засаг байхаяа болижо, империалистическэ буржуазин гансааранайнь засагай тогтоогдоходо, большевигүүдэй парти «Бүхы засагые Соведүүдтэ үгэхэ!» гэһэн уряагаа саг зуура болюулха баатай болоо бэлэй.

Энэ уряае шэнэ оршон байдалда үлөөхын аргагүй байгаа. Юундэб гэхэдэ, революциин амгалан ёһоор хүгжэхэ саг дүүрээд, меньшевигүүд-эсернүүдэй тала баридаг Соведүүд буржуазна Сагзуурын правительствын үгэ дууластай зараса болоһон юм. Тиигээдшье байхадань, большевигүүд Соведүүдһээ гаража ошоогүй, харин Соведүүд дотор, мүн тэрэнэй газаа тээгүүр эбсэлгэтэ партинуудта эсэргүү тэмсэлээ ябуулжа үргэлжэлһөөр байгаа. Соведүүд хадаа хүдэлмэришэд, таряашадай засаг түрын имагта зохистой революционно формо мүн гэһэн В. И. Ленинэй заабаринуудые большевигүүд хүтэлбэри болгоо. Соведүүд муудан муудахагүй, харин дахинаа заһаржа, меньшевигүүд-эсернүүдэй нүлөөнһөө хахасаад. дайшалхы политическэ хүсэн болохол байха гэжэ большевигүүд этигэдэг байгаа. Большевигүүдэй - энэ бодомжонь зүбтөө һэн.

Корниловай үүдхэһэн үймөөе дараһанай һүүлээр, Соведүүдые большевистскэ болгохо ехэ хүдэлмэри эхилһэн юм. Петроградай, Москвагай Соведүүд энэ хэрэгэй үүсхэлшэдынь болоо бэлэй. Соведүүдэй политическэ бүрилдэлэй хубилһан, тэдэнэй большевистскэ болоһон ушар «Бүхы засагые Соведүүдтэ үгэхэ!» гэһэн уряагаа дахин табиха арга олгоо бэлэй. Тиигэбэшье, хуушанайхидаал адли бэшэ, шэнэ удхатай уряа байгаа. Зэбсэгтэ восстани хэхэ, пролетариадай диктатура тогтоохо гэһэн удхатай уряа болоо һэн.

Партиин VI съездын һүүлээр большевистскэ организацинуудай хамаг хүсэлэлгэнь зэбсэгтэ восстанияа политическэ, эмхидхэлэй, техническэ талаарнь бэлэдхэхэ ябадалтай холбоотой тодорхой асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан байгаа. Большевигүүд Соведүүд дотор олонхинь болоод, тэндэһээ меньшевигүүдые, эсернүүдые холодхоһон юм.

Большевигүүдэй парти В. И. Ленинэй хүтэлбэреэр зэбсэгтэ восстанида бэлдэһэн байна.

«Большевигүүд засаг түрые абаха ёһотой», «Марксизм ба восстани» гэһэн заабари бэшэгүүд дотороо, «Ондоо хүнэй зүбшэлнүүд» гэһэн статья дотороо В. И. Ленин илалта түгэс зэбсэгтэ восстани хэхэ дэлгэрэнгы түсэб тодорхойлон найруулһан байдаг. Ленинэй энэ түсэбые большевистскэ бүхы организацинууд хүтэлбэри болгоһон байгаа.

1917 оной октябриин 10 (23)-да, Петроградта партиин ЦК-гэй түүхэтэ заседани боложо, зэбсэгтэ восстанида дары бэлдэхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэһэн юм. В. И. Ленин энэ асуудалаар элидхэл хэхэдээ, зэбсэгтэ восстани эмхидхэжэл, засаг түрые Соведүүдэй мэдэлдэ оруулха шухала гэһэн байна.

Тэрэ заседани дээрэ ЦК-гэй хоёр гэшүүн —Зиновьев ба Каменев капитулянтска хараа бодол баримталаа һэн. Россин хүдэлмэришэн анги социалистическэ революци хэхээр боложо үшөө болбосороодүй гэжэ тоолоод, зэбсэгтэ восстани хэхые тэдэнэр буруушааһан юм. Энэнь меньшевигүүдэй баримталдаг үзэл бодолһоо абтаһан байгаа. Россин хүдэлмэришэн ангида эсэргүү меньшевигүүдэй хардалга гүрдэлгые большевигүүдэй бүри үни элирүүлһэниинь элитэ. Ондоо ямаршье ороной хүдэлмэришэн анги засаг түрые эзэлэн абалгада Россинхидол адли һайнаар бэлэн болоогүй байгаа.

Большевистскэ партиин Центральна Комитет В. И. Ленинэй бэшэһэн шиидхэбэриие баталан абаһан юм. Зэбсэгтэ восстани зайлашагүй болохо, восстани хэхээр саг ерээ гэжэ тэрэ шиидхэбэри соогоо мэдэрээд, энээниие хүтэлбэри болгогты, энэ хараа бодолой үндэһөөр бүхы асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ, шиидхэхэ шухала гэжэ бүхы партийна организацинуудта дурадхаһан байгаа.

Ленинэй заабариин үндэһөөр Петроградай хүдэлмэришэн, солдат депутадуудай Соведэй дэргэдэ Сэрэгэй-революционно комитет тогтоогдоо һэн. Энэ комитет Петроградта зэбсэгтэ восстани хэхэ эли штаб болоо бэлэй.

Хожомынь большевигүүдэй үүсхэлээр ондоошье городуудта, промышленна районуудта, тэрэшэлэн арми ба флодто Сэрэгэй-революционно комитедүүд эмхидхэгдэһэн байна. Тэдэ комитедүүд бүхы орон дотор Совет засагай илаха хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргээ һэн.

***

Меньшевигүүд ба эсернүүд революциин саашанхи хүгжэлтэдэ һаад хэхэ һэдэлгэтэйгээр 1917 оной сентябриин 12 (25)-да Бүхэроссин демократическа зүблөө зарлаад, ороноо буржуазна парламентаризмын замда оруулхын тула Предпарламент гэдэгые бии болгохо шиидхэбэри гаргаһан юм. Гэбэшье, Соведүүдые большевистскэ болгохын тула партиин зүгһөө угаа ехэ хүдэлмэри ябуулһанай ашаар, Соведүүдэй II съезд дээрэхи олонхиин большевигүүдэй талада орохо байһаниинь дамжаггүй болоо бэлэй.

Октябриин 11—13 (24—26)-да Севернэ районой солдат депутадуудай Соведүүдэй областной съезд Петроградта болоо һэн. Тэндэ Петроградай, Москвагай, Кронштадтын, Ревелиин болон бусад городуудай түлөөлэгшэд ерэһэн байна. Тус съездэ 94 делегат, тэдэнэй 51-ниинь большевигүүд хабаадаһан юм. В. И. Ленин Соведүүдэй энэ съездые тон шухала удхашанартайда тоолоод, съездын делегадуудые восстаниин тала руу татаха оролдолго гаргая гэжэ «Питерскэ городской конференцидэ бэшэг» соогоо дурадхаһан байгаа. «Севернэ районой Соведүүдэй областной съездэ хабаадаһан большевик нүхэдтэ бэшэг» соогоо: «Удаараа һаа, үхэн хосорһонтой адли болохо» гэжэ В. И. Ленин хоёр дахин һануулан дурдаһан юм. Зэбсэгтэ восстани эмхидхэхэ хэрэгые удааруулжа яашье болохогүй байгаа. Юундэб гэхэдэ, эбсэлгэтэ ЦИК съезд зарлалгые ноябрь болотор хойшолуулжа, сэрэгүүдээ түб хото тээшэ асарха ба революциие дараха арга боломжо Керенскидэ олгожо магад байба. «Гол ушар удхань юуб гэхэдэ, восстани хэхэ хэрэг болоно. Энээниие Питер, Москва, Гельсингфорс, Кронштадт, Выборг ба Ревель шиидхэжэ **болохо,** шиидхэхэ ёһотой. **Питерэй оршондо** ба Питертэ—иимэ восстани шадаал һаа дорюунаар, шадаал һаа бэлэдхэл һайнтайгаар, шадаал һаа түргэнөөр, шадаал һаа эрид шууд шиидхэгдэжэ, бэелүүлэгдэжэ болохо, шиидхэгдэхэ ба бэелүүлэгдэхэ ёһотой» гэжэ Ленин заагаа һэн (Зохёолнуудай 26-дахи том, 159 нюур).

Севернэ районой солдат депутадуудай Соведүүдэй областной съезд тэрэ үеын тон шухала асуудалнуудые (орон доторхи сэрэгэй-политическэ байдал тухай, газар тухай асуудал, Бүхэроссин Соведүүдэй съезд тухай, учредительнэ суглаан тухай гэхэ мэтые) зүбшэн хэлсэжэ, зэбсэгтэ восстанида агитационно, эмхидхэлэй талаарнь бэлэдхэхэ хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргэһэн юм.

Удаалуулан ороной ондоо городууд ба районуудта: Екатеринбургда, Владимирта, Саратовта, Минскдэ, Эрхүүдэ, Тверьтэ, Киевтэ, Рязаньда Соведүүдэй съезднүүд болоһон байна. Тэдэ съезднүүдэй тон олонхинь большевистскэ тогтоолнуудые гаргажа, засаг түрые Соведүүдэй мэдэлдэ үгэхэ эрилтэ хэһэн байгаа.

Петроград ба Москвагай удаа Иваново-Вознесенскын, Ярославлиин, Самарын, Екатеринбургын, Грознын, Самаркандын болон бусад олон городуудтахи, һуурин тосхонуудтахи хүдэлмэришэн, солдат-депутадуудай Соведүүд засаг түрые Соведүүдтэ үгэхэ гэжэ шиидхэһэн юм.

1917 оной октябриин 16 (29)-дэ РСДРП(б)-гэй ЦК-гэй үргэн заседани боложо, зэбсэгтэ восстани хэхэ тухай ЦК-гэй октябриин 10 (23)-най шиидхэбэри тушаа В. И. Ленинэй элидхэл соносоһон байна. 1917 оной намар тээшэ орон дотор тохёолдоһон дотоодын ба уласхоорондын байдалые шэнжэлэн тайлбарилха зуураа, Ленин иимэ шухала тобшолол хэһэн юм: «Росси ба Европодохи ангиин тэмсэлые политическэ талаарнь шэнжэлхэдэ, эгээн эрид шанга, эгээн эдэбхитэй политика ябуулха шухала байна. Тэрэ гээшэмнай зэбсэгтэ восстани болоно» (Зохёолнуудай 26-дахи том, 164 нюур).

Партиин ЦК-гэй үргэн заседани В. И. Ленинииe бүримүһэн дэмжээд, зэбсэгтэ восстанида эрид шууд бэлдэхыень, тэрэнэй тулада большевигүүдэй Центральна Комитедэй эмхидхэхэ Сэрэгэй-революционно центрые дэмжэхыень бүхы организацинууд, бүхы хүдэлмэришэд болон солдадуудые уряалһан юм. ЦК-гэй хаамал заседани дээрэ һунтагдаһан тэрэ центртэ Я. М. Свердлов, И. В. Сталин, А. С. Бубнов, М. С. Урицкий, Ф. Э. Дзержинский ороһон байгаа.

Каменев ба Зиновьев партиин ЦК-гэй хоёр заседани дээрэ шанга харюу абаад, урбалтын замда ороһон юм. Зэбсэгтэ восстани хэхэ тухай большевигүүдэй ЦК-гэй шиидхэбэридэ эсэргүү мэдүүлгэеэ меньшевистскэ «Новая жизнь» гэдэг газетэдэ тунхаглуулаа һэн. Зиновьев ба Каменевай энэ аашыень партида урбаһан, хорото муухай ябадал мүн гэжэ В. И. Ленин сэгнэһэн байна.

Троцкий зэбсэгтэ восстани хэхэ тухай ЦК-гэй шиидхэбэриие элеэр буруушаагаагүйшье һаа, үнэндөө Каменев ба Зиновьевто дүтэрхы ажаглалтатайгаар восстани хэхые зүбшөөһэн юм. Газаа тээһээ, Баруун Европын илаһан хүдэлмэришэдэй зүгһөө саг дары туһаламжа абаагүй һаа, Россин пролетариадай засаг хосорхо гэжэ Троцкий хэлэдэг байба. «Газаа тээһээ туһаламжа» тухай гэдэг Троцкиин ажаглалта хадаа пролетариадай хүсэндэ, манай орон дотор социализмын илаха байһанда этигэл ядаһан, буржуазин урда бууlта хэһэн ябадал мүн байһан юм.

Зэбсэгтэ восстанида большевигүүдэй партиин бэлдэхэ асуудал тухай хэлэхэ зуураа, тэрэ восстаниие Соведүүдэй II съездын нээгдэхэ хүрэтэр бү эхилэе гэжэ Троцкий дурадхаһан байна. Энэ мэдүүлгэнь восстаниин эхилэлгые Соведүүдэй съездһээ дулдыдуулха гэһэн, пролетариадай восстани дарахын тула эртээнһээ бэлдэхэ арга Сагзуурын правительствода олгохо гэһэн зорилготой байгаа.

Восстаниин бэлэдхэлые Соведүүдэй съезд хүрэтэр хойшолуулха гэһэн капитулянтнуудай хараа бодолые В. И. Ленин эрид шууд буруушаагаа һэн.

Большевигүүдэй парти восстанида бэлдэхэдээ, хүдэлмэришэн ангиин зэбсэгтэ хүсэндэ, Улаан гвардида түбхын түрүүн түшэглэһэн байна. Большевигүүдэй хүтэлбэреэр Улаан гвардиин отрядууд эмхидхэгдээ бэлэй. Улаан гвардиин отрядуудай бүхы ябуулгань 1917 оной октябриин 23 (ноябриин 5-да) тогтоогдоһон Улаан гвардиин главна штабаар хинан байсаагдадаг байба.

Петроградтахи Улаан гвардиин главна штаб фабриканууд, заводуудые сахин хамгаалха хэрэг эмхидхэдэг, зэбсэгтэ хүсэ ба буу зэбсэг зөөхэ транспорт элсүүлдэг байгаа. Засаг захиргаанай эмхи зургаануудые эзэмдэхэ тусхай бүлэгүүд томилогдоһон юм.

Октябриин 20-до (ноябриин 2-то) Петроградай Сэрэгэй-революционно комитет предприятинууд ба эмхи зургаануудта, сэрэгэй частьнууд болон Балтиин флодто комиссарнуудые эльгээһэн байна. Тэдэнь контрреволюционно хүсэнүүдые юушье хэжэ шадахагүй болгохын тулада, Сагзуурын правительствын бүхы хэмжээ-ябуулгануудые нарин шанга хиналта доро абаха ёһотой байба.

Московско большевигүүдэй организаци зэбсэгтэ восстанида бэлэдхэлые эрид шууд эмхидхэһэн юм. Фабриканууд, заводуудай дэргэдэ хүдэлмэришэдэй зэбсэгтэ отрядууд тогтоогдоһон, хүдэлмэришэдые сэрэгэй хэрэгтэ һургаха ябадал эмхидхэгдэһэн байгаа. Москвагай хэдэ хэдэн районуудтахи Улаан гвардиин штабууд улаантаниие сэрэгэй хэрэгтэ һургаха хүдэлмэри үргэнөөр эмхидхээ һэн.

Зэбсэгтэ восстаниин бэлэдхэл Петроград Москва хоёрто хэгдээд хизаарлагдаагүй. Түб хотонуудһаа гадна, мүн Гельсингфорс, Кронштадт, Выборг, Ревель (Таллин) гэхэ мэтэ городууд восстанияа амжалтатайгаар хэхэ ябадалда шухала үүргэ дүүргэхэ гэжэ В. И. Ленин тоолодог байгаа.

«Флот Кронштадт, Выборг, Ревель, Питер худар добтолжо, Корниловай полкнуудые бута сохихо, хоёр түб хотые жагсаан бодхоохо, газарые таряашадта дары үгэхөөр, эб найрамдал дары дурадхахаар, Керенскиин правительствые унагаахаар засаг байгуулхын түлөө олониитын дунда агитаци хэхэ ёһотой» гэжэ Ленин бэшэһэн байдаг (Зохёолнуудай 26-дахи том, 159 нюур).

Эдэ бүгэдэнь Балтиин далай шадархи оронуудай большевистскэ организацинуудай урда шухала зорилгонуудые табяа һэн. Партимнай Балтиин флодой морягуудай Соведүүдэй Центральна гүйсэдхэхэ комитедэй («Центробалтын») үмэнэ ехэ зорилго табиһан юм. Тэрэ комитет Балтиин далайн матросуудай революционно ябуулгые хүтэлбэрилдэг байгаа. «Центробалт» эрид шууд ба зоримгойгоор хүдэлмэрилдэг байба. Сагзуурын правительствын захиралтануудые саашадаа дүүргэхэгүйбди, тэрэнэй засагые мэдэрнэгүйбди гэжэ «Центробалт» сентябриин 19-дэ мэдүүлээ һэн.

В. И. Ленинэй заабариин ёһоор, Балтиин флодой Соведүүдэй II съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр, «Центробалт» 1917 оной октябриин тэнгэһээ хойшо матросуудые зэбсэгтэ восстанида бэлэдхэхэ зорилгоор ехэ хүдэлмэри ябуулаа. «Центробалт» Устав эльгээгты» гэһэн телеграмма партиин ЦК октябриин 24 (ноябриин 6-да) «Центробалтда» эльгээһэн юм. Таамаг тайлбариин ёһоор, тэрэнь «Центробалт» зэбсэгтэ восстанида хабаадахын тула матросуудай зэбсэгтэ отрядуудые, сэрэгэй корабльнуудые түб хото тээшэ дары эльгээхэ ёһотой гэһэн удхатай байгаа.

Балтиин далайн матросуудһаа гадна, мүн революционно солдадууд октябриин зэбсэгтэ восстанида бэлдэхэ, хэхэ ябадалда эмхитэйгээр хабаадаһан юм. Петроградай гарнизоной солдадууд «Илаха гү, али үхэхөөр» шиидэнхэй байһан тухайдаа мэдүүлээ һэн. Тэдэ солдадууд баруунай эсэрнүүдтэй холбоогоо таһалаад, большевигүүдэй талада ороо бэлэй.

Гэхэ зуура, контрреволюцишье миин байгаагүй. Буржуазна хэдэн арбаад «ударна батальонууд» эмхидхэгдэһэн, офицернүүдэй корпус элсүүлэгдэһэн, контрреволюциин дайшалхы гол хүсэн болгогдожо буржуазна национальна частьнууд тогтоогдоһон байна. Найдабаритай сэрэгэй частьнууд, түбхын түрүүн хасагууд фронтһоо дуудагдаһан юм. Городой үйлсэнүүдээр хинаха шалгаха ябадал шангадхагдаа һэн. Сагзуурын правительство Соведүүдэй II съездын нээгдэхэһээ урид зэбсэгтэ восстаниин большевистскэ штаб —Смольные добтолжо, эзэлэн абаха зорилгоор, Петроград худар өөрынгөө хүсэ асарһан байгаа. Сагзуурын правительство восстаниие эхин дээрэнь дараха бэзэбди гэжэ найдаһан юм. Гэхэ зуура, большевигүүд һэрэмжэтэй байһан туладаа, революцида эсэргүү талынхидые мэхэлжэ, зэбсэгтэ восстанияа Соведүүдэй II съездын нээгдэхэһээ нэгэ үдэр урид эхилээ бэлэй.

В. И. Ленинэй заабариис, партиин ЦК-гэй директивэнүүдые хүтэлбэри болгон, хүдэлмэришэд, революционно солдадууд ба морягууд октябриин 24-нэй (ноябриин 6-най) һүни илалта түгэс зэбсэгтэ восстани хэжэ, буржуазна Сагзуурын правительствые унагаагаад, засаг захиргаанай бүхы эмхи зургаануудые эзэлэн абаһан, засаг түрые хүдэлмэришэн, солдат депутадуудай Соведүүдэй мэдэлдэ үгэһэн юм.

Октябриин 25-най (ноябриин 7-ной) үглөөгүүр В. И. Ленин Петроградай хүдэлмэришэн, солдат депутадуудай Соведэй дэргэдэхи Сэрэгэй-революционно комитедэй үмэнэһөө «Россин гражданинуудта!» гэһэн түүхэтэ хандалга бэшэжэ, Сагзуурын правительствын унаһан ба гүрэнэй засаг түрын Соведүүдэй мэдэлдэ ороһон тухай соносхоо бэлэй.

1917 оной октябриин 25-най (ноябриин 7-ной) үдэшын 10 час 45 минутада, Петроградтахи Смольный дотор, Бүхэроссин Соведүүдэй II съезд нээгдээ һэн. Съездын делегадуудай тон олонхинь большевигүүд байгаа. Хүдэлмэришэд, солдадууд ба таряашадай тон олонхиин дура хүсэлые үндэһэ болгон, хүдэлмэришэд ба гарнизонойхидой Петроградта хэһэн илалта түгэс восстанида түшэглэжэ, Бүхэроссин Соведүүдэй II съезд түб хотонуудаар, бусад нютагуудаар гүрэнэй бүхы засаг түрын Соведүүдэй мэдэлдэ ороһон тухай соносхоо бэлэй.

Соведүүдэй энэ түүхэтэ съезд Совет засагай түрүүшын декредүүдые —эб найрамдал тухай, газар тухай декредүүдые гаргаһан, хүдэлмэришэн-таряашанай Правительство болохо Арадай Комиссарнарай Соведые В. И. Ленин түрүүтэйгээр тогтооһон юм.

***

Большевигүүд гүрэнэй засагые «булимтаржа абаад», өөрын диктатура тогтоохын тула тэрээниие хуули бусаар эзэмдээ гэхэ мэтээр Октябриин революциин дайсад хаба соогоо хашхаралдаһан байна. Октябриин революциин илаһанай эсэстэ нэгэл партиин—коммунистнуудай партиин ороноо хүтэлбэрилдэг болоһондонь Совет засагай дайсад илангаяа дурагүй байгаа. Элдэб эсын контрреволюционно буржуазна партинууд орон соо бии байһай гэжэ тэдэнэр хүсэдэг байба. Тэд, Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин илаһан түрүүшын үдэрһөө хойшо дайсадай тэдэ һэдэлгэнүүдтэнь хатуу шанга харюу үгтэһэн байна.

1917 оной ноябриин 1—2-то (14-15-да) РСДРП(б)-гэй ЦК-гэй заседани боложо, Советскэ правительство эмхидхэхэ тухай, энэ асуудалаар партиин ЦК дотор гараһан оппозици тухай зүбшэн хэлсэгдэһэн юм. Октябриин революциин туйлалтануудые мэдэрдэг, большевистскэ партитай үнэн сэхэ харилсаа холбоотой байхаар ондоо партинуудые Советскэ правительствода хабаадалсуулжа болохо гэжэ большевигүүдэй парти тоолодог байгаа. Большевигүүд энээниие хараада абажа, Советскэ правительствын хүдэлмэридэ хабаадахыень зүүнэй эсэрнүүдтэ дурадхаа һэн. Зүгөөр, РСДРП(б)-гэй ЦК хадаа меньшевигүүдэй ба баруунай эсэрнүүдэй контрреволюционно партинуудтай эбсэхэ гэдэг хараа шугамые эрид шууд буруушаадаг байба. Эбсэлгэтэ партинууд нэгэдэмэл Совет засаг тогтоохын тулада бэшэ, харин хүдэлмэришэд болон солдадуудай дунда һаналаа алгасаха ябадал үүдхэхэ, Совет засагые һандаргаха зорилгоор хэлсээ хэнэ гэжэ Центральна Комитет тэмдэглээ бэлэй.

***

Соведүүдэй агууехэ орон 40 жэлдэ оршон мандажа, урган һалбаржа байна. Эдэ жэлнүүдтэ манай совет зон маша ехэ хэрэгүүдые бүтээгээ.

Совет арад Коммунистическэ партиингаа хүтэлбэреэр ябажа, угаа ехэ бэрхэшээл ба һаад тойбонуудые зайсуулан дабаад, гээгдэнги аграрна байһан ороноо түүхэтэ богонихон болзор соо түрүү социалистическэ индустритай болгоо, засаг түрээ абаһанай һүүлээр пролетарска революциин шиидхэхэ бэрхэтэй зорилго—хүдөө ажахыгаа хамтын болгохо зорилго бэелүүлээ, соёл культурын революци мандуулаа, мүлжэгшэ ангинуудые үгы хээ, дэлхэй дээрэ түрүүшын социалистическэ общество байгуулаа.

Социалистическэ байгуулалтын мүхэшэгүй мүнхэ хүсэниинь Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэхи бүхы туршалгануудые нэрэтэй солотойгоор илан гаража, фашизмые дараһан бүхэдэлхэйн-түүхэтэ ехэ илалта совет арадта хангаа.

Совет арад мүнөө коммунистнуудай баатар габьяата партиин хүтэлбэреэр социалистическэ общество байгуулжа дүүргэхэ, социализмһаа коммунизмда орохо агууехэ зорилго бэелүүлжэ байна. Манай ороной хүдэлмэришэн анги, колхозно таряашад, советскэ интеллигенци КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлэн, арадай ажахын бүхы һалбаринуудые эрид дээшэнь дэбжүүлхын түлөө, арад зоной хэрэглэдэг зүйлнүүдые элбэг дэлбэг болгохын түлөө эршэ зориг түгэсөөр тэмсэжэ байнхай.

Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин илалта, манай орон дотор социализмын мандалга бүхы оронуудай хүгжэлтэдэ ехээр нүлөөлөө, нүлөөлжэ үргэлжэлһөөр.

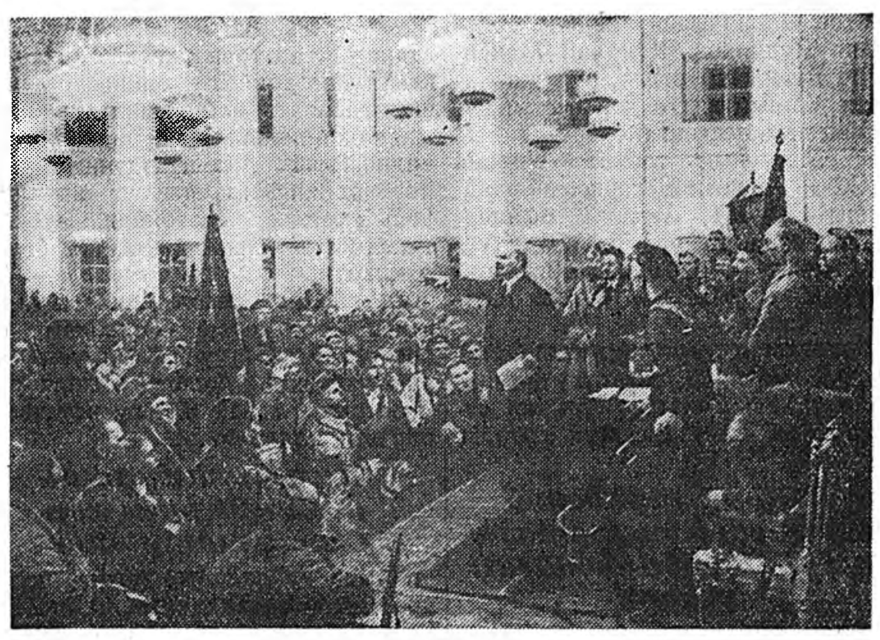
1918 оной январьда, Советскэ республикын түрүүшынгээ алхамуудые хэжэ байха үедэнь, В. И. Ленин иигэжэ хэлэһэн юм: «Манай Соведүүдэй социалистическэ республика уласхоорондын социализмын одон, бүхы ажалшадай дагаха бодото жэшээ боложо, бата бэхеэр оршон мандаха» (Зохёолнуудай 26-дахи том, 429 нюур).

Агууехэ Хитад ороной, мүн Европын болон Азиин арадай-демократическа оронуудай арадууд мүнөө Советскэ Союзтай хамта демократиин ба социализмын нэгэдэмэл, түгэлдэр хүсэтэ лагерь болонхой. Хүн түрэлтэнэй гурбанай нэгэ хубиһаа олониинь шэнэ, социалистическэ байдал тогтоон байгуулха замаар дабшажа ябана.

СССР-эй ба социалистическэ лагериин ондоо оронуудай агууехэ илалтанууд хадаа империализмын богоолшолгоһоо сүлөөрхэ замые, эрхэ сүлөө болон зол жаргал олохо замые капиталистическэ ба колониальна оронуудай ажалшадта заана.

Совет арад өөрынгөө ерээдүйн байдалые этигэлтэй найдамтайгаар харадаг юм. Совет арад түрэл Коммунистическэ партияа тойрожо нягтаар жагсаад, коммунизм байгуулха хэрэгтэхи шэнэ илалтанууд тээшэ, урагшаа баатар зоримгойгоор дабшана.

Профессор В. ГАЛКИН.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бүхэроссин Соведүүдэй хоёрдохи съезд дээрэ В. И. Ленин үгэ хэлэжэ байна.

Уранзурааша **В. Серовой** зураһаа репродукци.

„Октябриин революциин дуу дорьбоон марксизм-ленинизмые манда хүрэтэр зэдэлүүлээ. Октябриин революци хадаа оронойнгоо хуби заяае тодорхойлхо, өөһэдтөө хабатай асуудалнуудые шэнээр хаража шиидхэхын тула дэлхэйн ба Хитад ороной түрүү хүнүүдэй пролетарска үзэл суртал хэрэглэхэдэнь туһалаа юм. Ородуудай замаар лэ дабшаха гэһэн тобшолол хэгдээ бэлэй".

Мао Цзэ-дун

„Албаниин ажалай парти марксизм-ленинизмые, Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин гол шухала һургаалые үнэн сэхээр, өөһэдтөө тааруулан хэрэглээ. Юуб гэхэдэ, манай парти Советскэ Союзай Коммунистическэ партида хододоо түшэглэдэг юм".

Энвер Ходжа

„Совет арад 40 жэлэй саана агууехэ Ленинэй, алдарта Коммунистическэ партиин ударидалгаар Агууехэ Октябриин социалистическэ революци бэелүүлэн, хүн түрэлтэнэй хүгжэхэ дэбжэхэ хэрэгые гартаа абажа, арюун һайханшье, асари ехэшье аад. шэн габьяата үүлгэ даалһан байна."

Янош Кадар

„Пролетарска интернационализмын гол ёһые хайшан гэжэ сэхэ шууд хамгаалха тухайда, уласхоорондын империализмын убайгүй хорлолгоһоо хайшан гэжэ һэргылхэ тухайда манай парти Советскэ Союзай алдарта Коммунистическэ партиһаа һургаал абадаг байгаа, абажа байна, абахашье байха".

Ю. Цыденбал

КОММУНИС ПАРТИДАА, СОВЕТ ЗАСАГТАА ЮРӨӨЛ ТАБИНАБДИ!

Агууехэ Октябриин алдарта 40 жэлэй ойн дүтэлхэ бүри ажалшан түмэн зон жаргалта байдалайнгаа түлөө Коммунис партидаа, Совет засагтаа хизааргүй инаг дуратай байһанаа элишэлэн мэдүүлнэ

★

ПАРТИИН УРЯАДА МАНАЙ ХАРЮУ

ктябриин революциин 40 жэлэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн бүгэдэ най мүрысөөн улам эршэ оложо, рысөөндэ абтаһан уялгын амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байһань эли тодоор харагдана.

анай артелиин гэшүүд һү, мяха, һо, ороохо таряа абаха гэжэ жэлдэ урдаа табиһан зорилгодаа амжалтатайгаар дүүргэжэ йна. Байгша оной үнгэрһэн 9 һасоо үнеэн бүриһөө нёдондоной- оо 318, 7 литр һүн һаагдаа. Тиигэ, гүрэндэ уялгата ёһоор һү тухаха, боро бодолоор түлэхэ түсэ дүүргээбди. Нүхэр Андрей Хоших гэгшын даадаг һүнэй-товар- 1-дэхи гүүртэ һү һаалгаараа ртэнүүдэй дунда түрүү зэргэдэ йна. Тэндэхи һаалишад мүрыдэ абаһан уялгануудаа бодото рэнь дүүргэжэ ябана. Һаалишан вдия Хайдукова ажахын жэлэй рэтэр үнеэн бүриһөө 2000 литр һааха уялгатай байһан аад, мүтэрэ уялгаяа Октябриин һайн- хүрэтэр дүүргэхэ зорилготой- р хүдэлмэрилнэ. Тэрэшэлэн, дурдаһан гүүртын һаалишад Таисия дурова 1744 литр, Цырен-Хан- Мункуева 1555 литр һү үнеэн иһөө һаагаад байха юм.

нэ жэлдэ колхоз 220 центнер ho тушааха түсэбтэй байгаад, бһөө гадуур 32 центнер ноохо эн промышленностьда үгөөбди. лий Иннокентьевич Бурлако- даадаг 1-дэхи комплексно бри- н хонишод Бата Самданов хо- бүриһөө 3,1 килограмм, Бимба опов —3,080, Данзан Пагбаев 010 грамм нооһо хайшалаа. Тэрэ ада нооһо хайшалха түсэбөө лэн дүүргээ.

рооһо таряа болон хартаабха, ь тушаалгаар гүрэнтэйгөө бүһэн тоосообди. Тиигээд үрэй болон бусад фонднуудые жа дүүргэгдээ.

ПСС-эй Центральна Комитедэй ябриин урда тээхи Уряада хаболгон, үрэһэнэйнгөө таряае һарын 25 хүрэтэр сэбэрлэжэ ргэхэ, малаа үбэлжөөндэнь һайн хэлтэйгээр оруулха зорилгоор хүдэлмэрилжэ байнабди.

Ц. Гармаев, Зэдын аймагай «Октябрь» колхозой түрүүлэгшэ.

Колхознай жэл бүри хүгжэжэ байна

бтагай сагаан Яруунын нуур- холбоотой Исэнгэ гэжэ нуур рай һэбшээндэ мэлмэрэн бай- Энэ нуурай эрьеэр аймагай то- н колхозуудай нэгэн — Лени- нэрэмжэтэ колхоз һуурижанхай. өө энэ колхоз танигдахаар бэ- болотороо хубилаа. Колхозой р дээрэ хоёр дабхар байшан, озой гэшүүдэй ажаһууха хэдэн тэбхэр сагаан гэрнүүд наратай холоһоо харахада, зэрэлгээтэн гдадаг. Үдэшын боро хараанай Ильичын зайн гал ялардаг бо- ой.

э үдэрнүүдтэ 130 толгой малай а байра, хэдэн олон гэшүүдэй үүд шэнээр баригдажа байна. ай колхоз үдэрһөө үдэртэ хүг- э, улам бүри баяжажа байн-

олхозой гэшүүд баран шахуу той, баяртайнууд үдэшэндөө таа олооро сугларжа, шэнэ картинануудые харана, янза н темэ дээрэ лекци, элидхэл на.

В. Эрдынеев, колхозой гэшүүн.

Абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэнэ

акаменай аймагай «Победа» оз (түрүүлэгшэнь Г. Г. Цыды- гүрэндэ һү тушааха даалгаба- уридшалан дүүргээд, түсэбһөө үр 1200 центнер һү тушааба.

лхозой түрүү һаалишан, ССР-эй Верховно Соведэй тат Ханда Абидуева үнгэрһэн рын туршада үнеэн бүриһөө литр һү һаажа, эрхим амжалуйлаа. Мүн тэрэшэлэн һаали- М. Соктоева, Ч. Гомбоева, армаева, Б. Бадмаев гэгшэд үрүү һаалишанай жэшээгээр лмэрилнэд.

гэжэ колхозой һаалишад ажа- рхим амжалтачуудаар алдар- йндэрые угтахань.

Б. Шоёнов.

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ институтда

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: физико-техническэ факультедэй студентнэр дамжуулгын Улаан тугаа бариад байна. **И. Посталицын** фото.

СТУДЕНТНЭРЭЙ ХАМТЫН БАЙРА

Студентнэрэй хамтын байрые «Бурмонголстрой» трестын барилгашад бүтээнэ. Энэ барилгада студентнэр өөһэдөө эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Студентнэр, мүн барилгашад барилгаяа һайндэр болотор дүүргэхээр шиидэбэ.

ДАМЖУУЛГЫН УЛААН ТУГТА ХҮРТЭБЭ

Физико-техническэ факультедэй нэгэдэхи курсын студентнэр Түнхэнэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхоздо таряа хуряалгын үедэ хүдэлмэрилхэ зуураа оролдосотой ажалаараа шалгараа.

Студентнэр эрхим ажалайнгаа түлөө КПСС-эй айкомой, аймгүйсэдкомой зүгһөө дамжуулгын Улаан тугта, хүндэлэлэй грамотада хүртөө.

СПОРТСМЕНҮҮДЭЙ БЭЛЭДХЭЛ

Агууехэ Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ спортивна мүрысөөнүүдые үнгэргэхөөр студентнэр бэлдэнэ. Мүнөө институтда сана, коньки, боксын, баскетболой, волейболой, хүнгэн атлетикын секцинүүд хүдэлмэрилнэ. Мүн ДОСААФ-эй эхин организациин үүсхэлээр мэргэн буудагшадай, һур харбагшадай, парашютна кружогууд эмхидхэгдэхэ.

ХЭМЭЛ ОДОН ТУХАЙ ЛЕКЦИ

Институдай багша нүхэр Чимитдоржиев «Бүмбэрсэг дэлхэйе тойрон дабшагша хэмэл одон» гэһэн темээр һонирхолтой лекци уншаа.

Лекциие шагнагшад олон асуудалнуудые һуража, лекторһээ зохихо харюу абаа.

А. Бадмаев.

ТҮРҮҮ ХОНИШОН

Варфоломей Васильевич Григорьев Зэдын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой үнинэй, дүй дүршэлтэй хонишодой нэгэниинь юм.

Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада нүхэр Григорьев эхэ хонидой отарада ахалагша хонишоноор ажаллаха зуураа отарынгаа хонишодой ажалые зүбөөр эмхидхэжэ, нилээд һайн амжалта туйлана. Энэ үедэ хонидоо хүсэд һайн байраар хангажа шадаа.

Октябриин 40 жэлэй алдарта ойтой дашарамдуулан энэ хонишон социалистическэ уялгануудые абаһан юм. Мүнөө тэрэ уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ байнхай. Ахалагша хонишон Григорьевой отара колхоз соогоо һайн амжалта туйлаһан байна. Отарын хонишод 100 эхэ хонин бүриһөө 120 хурьга абаад, бүрин бүтэнөөр тэнжээжэ, эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 2 килограмм 800 грамм нооһо хайшалаа. Варфоломей Васильевичын отара Чермутай гэжэ газарта үбэлжэхэ юм. Тэндэнь үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлэй бүхы шухала хүдэлмэри дүүргэгдэнхэй. Хонидынь бултадаа искусственна аргаар үрэжүүлэгдээ һэн.

—Хониднай декабрь һарада хурьгалжа эхилхэ. Мүнөө хурьгалха хонидой байха байранууд дулаалагдажа, үбһэ тэжээлынь асарагдажа байна.

Хонишон нүхэр Григорьев эрхим ажалшан байхаһаа гадна, хонишодойнгоо дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулдаг, хүндэтэй агитатор юм. Һаяхан республикын хүдөө ажахын Министерство нүхэр Варфоломей Васильевичые «Эрхим хонишон» гэһэн значогоор шагнаа.

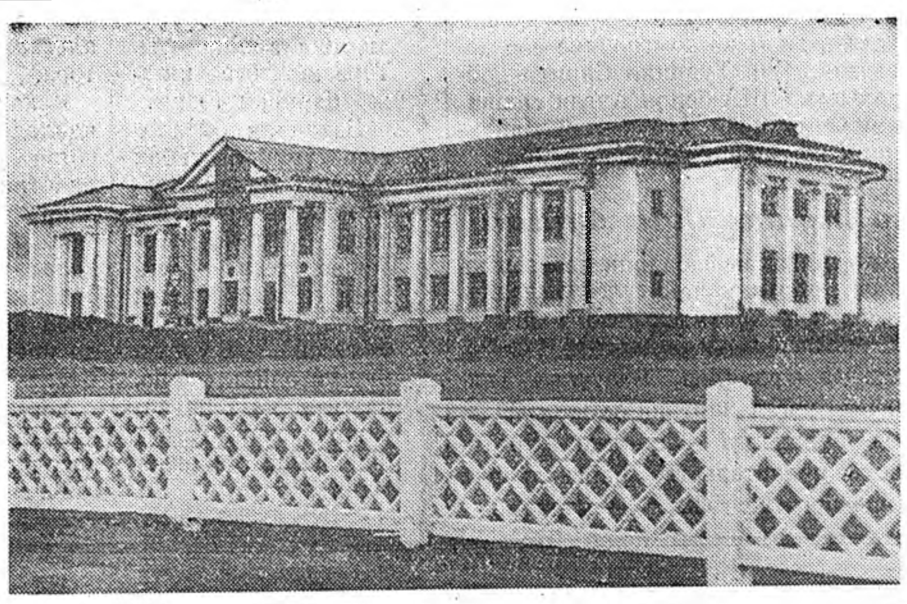
А. Ткач.

★ ★

Барас ХАЛЗАНОВ

Түрэһэн нютагни

Урадхалынь түргэн,
ульгам мориндол заадана
Убукун мүрэн.
Эрьеэрнь зубшан гэшхэлнэм.
Долгиниинь үглөөнэй
наранда һарган наадана,
Дуулим Жаргалантаа
шэртэн сэдьхэлээ хүдэлгэнэм.
Түрэл эхэ
һайхан нютагни, жэлһээ жэлдэ
Түхэл шарайшни
нюдэн дээрэм хубилнал.
Ута үйлсынш
Дундуур садууд сэсэглээд,
Уужам шэнэхэн
Гэрнүүд жэрылдэн һубаринал.
Энхэрхэн харанам,
Намаа сэсэгтэ талаарш,
Эмниг заахан
тобир унагад тангарнал.
Малша залуухан
басаган урагшаа шэртэжэ,
Морин дээрэһээ
һарабшалан уринаар дуулана.
Аянша шубууд
һубариһаар урда зүгһөө,
Арюухан тунгалаг
Убукун тээшэм ниидэнэл.
... Ирагуу дуулим
Үглөөнэй сууряан соо холоһоо
Манаанай моридой
жэгдэхэнээр тоборхо дуулдана.
Хүхэ номин
огторгой өөдэ эрмэлзэн,
Хөөрэхэн борохон
булжумуур дуугаа татанал.
Хоншуухан шэнэ
ногоондо һайса хүндэлүүлэн,
Хонин һүрэг
малнууд хушууран бэлшэнэл.
Хадын хаяаһаа
аршаанта горход шааяжа,
Хангил һайхан
ногоон тала рууш мушхарна.
Хойгуур тэрэ
жэрыһэн мододш найгажа,
Хүсэтэ дуугаар
шамаяа магад магтана.
Убукун ГЭС-һээ
эршээ нэмэһэн столбнуудшье,
Уудам тайгаһаа
нютаг тээшэм алхалалдаа.
Түрэл эхэ
Жаргалантамни, үдэрһөө үдэртэ
Түбхинэн ургажа
хүгжэхыеш харахадаа
баясанаб даа...

Галуута нуурай рудоуправлениин барилгашад Октябриин 40 жэлэй ойе шэнэ клубтаа һайдэрлэхэ зорилго табяад, хүдэлһэн байгаа. Эдэнэр абаһан уялгаяа дүүргэбэ. Мүнөө шахтёрнуудай клуб бэлэн болонхой. **Е. Ринчиновагай** фото.

★

ҮРГЭН САНАГАДА

Урдань балар барга нютагуудай нэгэн байһан Санага совет засагай үедэ танигдашагүйгөөр хубилһан юм.

Ород-монгол һургуулиин һуури дээрэ 1923 ондо байгуулагдаһан эхин шатын һургуули Санага нютагай хүгжэхэ ябадалда ехэхэн үүргэ дүүргээ. Энэ һургуулида анха түрүүшынхеэ жиирэй зоной үхибүүд һурахаяа ороо һэн. Энэ һургуулиин түрүүшын багшанарай нэгэн Павел Александрович Кулаков үхибүүдые эрдэмдэ һургаха талаар һайшаалтай ажал хээ һэн гэжэ хэлэхэ зэргэтэйбди. 1934 ондо эхин шатын һургуулиин һуури дээрэ долоон жэлэй һургуули эмхидхэгдэһэн байгаа.

1951 онһоо эхилжэ, дунда һургуули Санага нютагтамнай хүдэлмэрилнэ. Тус һургуули дүүргэһэн хүнүүд мүнөө колхозойнгоо ниитын баялигые арьбадхан, бүхы ажал дээрэ хүдэлнэ. Тиихэдэ һургуули дүүргэгшэдэй зариманиинь дээдэ һургуули дүүргэнхэй, мүнөө түрэл һургуулидаа багшална. Тэдэнэй тоодо Л-Ж. Л. Банзарханов, В. Ш. Хадаев, Д. Д. Дамчеева, М. Ш. Дымпилов ороно. Мүн һургуули дүүргэгшэдэй олонхидынь: Жалсанов, Аюшеев, Цыренов, Цыренова, Норбоев болон бусад мүнөө аймагайнгаа һургуулинуудта багшалжа байдаг.

Мүн нютагай олонхи хүнүүд хүдөө ажахын мэргэжэлтэдээр хүдэлнэ.

Манай дунда һургуули дүүргэгшэдэй дундаһаа дээдэ һургуулинуудта, мүн тусхай техникумүүдтэ гуша гаран студентнэр һуралсана.

Нютагай зоной дундаһаа олон түрүү малшад, механизаторнууд, радистнууд, электригүүд, механигууд, жолоошод, токарьнууд гаранхай.

«Коммунизм» колхоз үргэн Санагын ара үбэрые эзэлһэн юм. Тус колхоз Закаменай эгээ томо колхозуудай нэгэн. Колхозоймнай баялиг эбэртэ мал болоно. 6 мянган бодо эбэртэ малтайбди. Иигэжэ Санага нютагай жалганууд соогуур гү, али майла боориин үбэрөөр гү, али үргэн талын үнсэгөөршье, хаа хаанагүй колхозой малнууд, тарган сагаан хонид байрлана.

Ниитын баялигуудые арьбадхаха талаар һаалишад түрүү һуури эзэлнэ. Һаалишад Дашиева, Самбуева болон бусад нютагай үүлтэрэй үнеэдһээ мүнөө хошоод мянган литр һү һаагаа. Һаалишад Д. Гармаева, Д-С. Зомонов, Д-Ж. Шагдурова, Д-Ж. Хадаева, С. Соктоева болон бусад ажал дээрээ ажалай үльгэр жэшээ харуулан ажаллана. Тэрэшэлэн, хонишод С-Ж. Шагжеева, Р. Цыбикова, Ц-Б. Бабалаева гэгшэд ажал дээрэ эрхимээр ажаллажа байнхай.

...Колхозой хүнүүдые элдэб үбшэнһөө аргалан хамгаалдаг томохон больница Санага нютагта ажаллана. Эндэ врачууд, медицинскэ дунда мэргэжэлтэд олон бии. Мүн томохон ветеринарна лечебницэ бии.

Энэл даа, Октябриин революциин ашаар эрхэ сүлөөгөө олоһон мүнөөнэй Санага нютаг.

Бадма Шойдоков.

Жэлэй эсэс болотор 350 литр һү һаахань

ХЭЖЭНГЭ. Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой түрүү һаалишан Вера Бальжинимаева 2000 литр һү һаагаад, жэлэй дүүрэтэр үнеэн бүриһөө үшөө 318 литр һү һааха уялга абаа.

Дунда Худанай сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишад Валентина Шкедова, Христинья Давыдова, Мария Рекунова гэгшэд үнеэн бүриһөө 1700—1740 литр һү һаажа, абаһан уялгаяа дүүргээд, нүхэр Бальжинимаевагай үүсхэлые дэмжэбэ. Энэ колхозой Хүсөөтын гүүртын һаалишад В. Шкедова, М. Рекунова, Х. Давыдова, Ф. Цыпылова, М. Шкедова; В. Рекунова гэгшэд октябрь, ноябрь, декабрь һарануудта үнеэн бүриһөө 340—350 литр һү һааха уялга абаба.

А. АЮРЖАНАЕВ.

Һонирхолтой уулзалга

Улан-Удын 4-дэхи дунда һургуулиин һурагшад республикын түрүүшын комсомолшуудтай уулзаа.

Эндэ түрүүшын комсомолшууд Н. Е. Левский, З. А. Гаськова, Ф. Т, Ветлужский, Р. С. Ярославская гэгшэд уригдаһан байна.

Комсомольско эмхинүүдэй ажал хүдэлмэри тухайда Н. Е. Левский, түрүүшын пионерскэ эмхи тухайда З. А. Гаськова суглараагшадта һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгөө.

Һурагшад хуушанай комсомолшуудай хөөрөөнһөө тон һонирхолтой юумэнүүдые ойлгожо абаа.

Л. Николаев.

ҺАЛБАРАН БАДАРАА АЛЦАК

Шобхойжо шобойһон орьёл үндэр уулануудай хаяагаар үрэжэлтэ баян дэлгэр, үргэн нуга дайдын дундуур тоогүй тохойтон нугарһан Зэдэ гол сагаан хөөһэтэ долгинуудаа салгидуулан мэлмэрнэ. Харьялан урдаһан харгы замдань арюун үһатай аршаан булагуудһаа бүридэһэн Алцак горхон шугы бургааһанай хоорондуур шурган гаража, шуугян шаагян Зэдэ голдо шудхадаг. Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин урда тээ эндэхи нютагай эгээлэй хүнүүд утаа униарта шаралшаһан, уйтахан һэеы гэрнүүдтээ эндэ тэндэ жалга хүндыгөөр жабар һалхиһаа хоргодожо бүглүү бүтүү газарта нэгэ хоёроороо ажаһуудаг байгаа. Баяд, ноёд, банди ламанарай барлаг зарса боложо, аралжаа наймаашадта ара үбэргүй мэхэлэгдэжэ, ами хоолойгоо арайхан гэжэ тэжээдэг сэн буурал һахалтай үбгэд, һаншаг сагаан хүтшэд мойһон хара нюдэнэйнгээ мүнгэн һубад үһые мүнсэгэнүүлнэ.

Урда сагай уйдхарта үедэ нюдарган баяшуулай урда нюргаа нугалжа, гэрэлтэ нара үзэнгүй, гэдэһээ бардам садангүй зобожо байһан зонуудта 1917 оной алтан намарай зол жаргалай туяа харанхы маные харбан гаража, гэгээн һайхан гэрэлээ сасаа бэлэй.

Капитализмын хэрэмэй хэмхэрэн унаһанһаа хойшо Алцак нютагта болоһон аргагүй ехэ хубилалтануудые хэмжэжэ хүрэшэгүй, хэлэжэ барагдашагүй. Мүнөө эндэ ороохо таряа, огородой эдеэ, хартаабха ургуулдаг, олзо доход ехэтэй, адуу малаар баян, олон һалбарита ажалтай Торийн аймагай томодхогдоһон колхозой нэгэн — Карл Марксын нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артель оршон байдаг.

Хагда ногоогоор халюурһан элдин энгэр майлануудаар табан хушуу малнууд тангаршаан, тэнигэрээр бэлшэнэ. Шэбэрэй шэниисэ, кукурузын һууринда хүбэн зээлэн хүбхэгэр нооһотой хонин һүрэгые үндэр наһатай үбгэжөөл томоотойгоор тойрон ябажа адуулна. Энэ хадаа аймаг, артель соогоо алдар сууда гараһан 68 наһатай колхозой түрүү хонишон Цыден Чагдуров гээшэ.

Энэ жэлдэ Чагдуровай отара нооһо хайшалха түсэбөө дүүргээд, 100 эхэ хонин бүриһөө 102 хурьга абажа, бүринөөр түлжүүлээ. 24 жэл соо хонин дээрэ оролдосотойгоор хүдэлжэ, онол шадабари, ехэтэй болоһон Цыден Чагдурович июль һарын эхсэр Бүхэсоюзна хүдөө ажахын выставкэдэ түрэл оронойнгоо түб хото — Москва ошожо ерэһэн юм.

Коммунизмын нарата һайхан үглөөдэр тээшэ согтой нюдөөрөө шэртэн харахадаа «Жаран наһанайм жаргал ерээ» гэжэ үбгэн хонишон омог хүхюунээр хөөрэнэ.

Колхозой гол үйлэдбэринь мал ажал юм. Алцагайхид һү һаалгые дээшэлүүлхэ барагдашагүй ехэ арга боломжотой. Бүдүүн тэжээлһээ гадна, малда силос, концентрат эдюүлэгдэдэг. Энэ жэлдэ 1200 тонно һайн шанартай силос бэлэдхэгдээ. Һү һаалга нёдондонойхиһоо хоёр дахин ехэ болоо. Колхозой түрүү һаалишад Цыбик Жаргалова, Дулма Цыденова болон бусад 9 һарада мянга холо гаран литр һү һаагаа. Ноябриин эхинһээ һаадаг үнеэд уяанда байлгагдажа һайн тэжээлдэ табигдахань.

Колхоз мүнөө жэлдэ урданайхиһаа бүри ехэ мяха абаа, гахайнууд олооро шахагдажа гүрэндэ тушаагдаа. Зунай сагта саһата үндэр сарьдаг уулын хормойдо Удалха, Хара Хужир гэдэг эдисэ һайн ногоогоор шэмэрдэһэн, уһалуури, бэлшээреэр элбэг дэлбэг газарнуудта һубай малнууд абаашагдажа, таргалуулагдана.

Колхозой правлени (түрүүлэгшэнь нүхэр Доржиев) ниитынгээ малые дулаан типовой байраар хангаха гэжэ ехэ оролдолго гаргадаг. Хотогорой гүүртын эбэртэ бодо малай байрада дулаалагдаһан худаг, эдеэ хоол буйлуулха кормозапарник тодхогдонхой, мүн дүүжэн харгы татагдажа малшадай ажал нилээд хүнгэлэгдөө. Гансахан энэ жэлдэ 65 толгой тугалай байха, 500 толгой хониной болон гахайн типовой байранууд баригдаба.

Малшадай байха 2—2 айлай байха гэр, мүн улаан булан Очир Дабаанай, Хүндын фермэнүүдтэ баригдажа, ашаглалгада оробо.

Тус колхоз һү, тоһо, мяха, нооһо үйлэдбэрилхэһөө гадна, таряалангайнгаа талмай үргэдхэжэ, ороохото таряанай баян үндэр ургаса абадаг.

Һүүлэй гурбан жэлэй турша соо 700 гектар зэр зэмсэгээр дайрагдаагүй зэрлиг дайда хазаарлагдажа, таряанай талмай болгогдоо. Үйлэдбэриин үльгэр жэшээ харуулжа, эрхим һайнаар хүдэлдэг механизаторнууд Будаев Мунко-Цырен, Карпов Василий, Воронин Андрей «Шэнэ боро газар эдлэһэнэй түлөө» гэһэн медаляар шагнагдаа.

Үндэр сэгээн тэнгэри өөдэ үдхэн утаа бааюулан байһан 75 мориной хүсэтэй электростанци тосхоной айлнуудые, эмхи зургаануудые зайн галаар толоруулан гэрэлтүүлхэһээ гадна, 2 пилорама, тээрмэ, тоог дээрэхи таряанай машинануудые хүдэлгэнэ. Хойшоо хотиржо һунаһан тосхоной үргэн уужам гудамжаар долоон жэлэй һургуулиин, хүдөөгэй клубай, эмнэлгын гэрэй, сомоной соведэй, библиотекын, колхозой правлениин, магазинуудай томо томо байшангууд жэрылдэн зэргэлнэ. Баян шанга һуудалтай колхознигууд олон сонхотой уужам һаруул сагаан байшангуудые һара бүри бодхооно.

Хоёр жэлэй туршада колхозой 40 гаран гэшүүд өөһэдтөө гэр бариба. Колхозой электрик Д. Лубсанов, жолоошон С. Ринчинов, хонишон С. Гуржанрв, дархан Б. Осоров болон бусад шэнэ гэрнүүдтэ нүүжэ оронхой.

Хэрбээ урда сагта ажалша хүнүүд эрдэм номгүй харанхы балар байгаа һаа, мүнөө колхозой долоон жэлэй ба 2 эхин һургуулинуудта Алцагай адууша малша колхознигуудай золтой жаргалтай хүбүүд, басагад эрдэм ном шудалхаяа эдир наһанайнгаа элшэ хүсые элсүүлжэ байна.

Һурагшад аха дүүнэр Сабсаевтан, О. Тучинов, Н. Доржиева болон бусад болбосоролой аттестат абаад, комсомолой путёвкоор түрэл нютагтаа хүдэлмэрилжэ, хүдөө ажахые хүгжөөхэ хүндэтэ хэрэгтэ халуунаар хабаадалсана.

Алцагай олон хүбүүд басагад оронойнгоо олон дээдэ һургуулинуудта һурана. Киевскэ финансово-экономическа институтда Н. Жапов, Красноярска лесотехническэ институтда Б. Жигжитов, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институтда Ц. Бадмаева эрдэм ухаа шудална. Артель соо айл бүхэн радиотой болонхой. Тосхоной зон үбгэн залуугүй шэнэ һонин номуудые, газетэ, журналнуудые һонирхожо уншадаг заншалтай.

Намжаа һайхан намарай, үүрэй гэгээнэй үнэгэнэй харанхыгаар радио узелһаа дамжуулга эхилжэ:

«Сүлөөтэ республикануудай холбооеМүнхэлэн батадхаал Агуусхэ Русь.
Мандаг лэ зоной зоригоор
тогтоогдоһон
Манай хүсэн түгэс Советскэ Союз!»

гэһэн СССР-эй Гимнын аялдар аялга һүр жабхалантайгаар үглөөнэй арюухан агаарта зэлэ татан зэдэлжэ, хүнэй оюун бодол, ухаан сэдьхэлдэ билтарма дүүрэн баяр баясхалан түрүүлнэ.

Алтан хонгор Алцаг нютагта алдар солотой, арадтаа хүндэтэй ашата ажалай эршэтэ долгин эбхэрэн байна. **М. Цаганов.**

ХИЛЫН СААНАҺАА

В. И. Ленинэй зохёолнууд чех хэлэн дээрэ хэблэгдэжэ дүүрэбэ

ПРАГА, октябриин 26. (ТАСС). Чехословакиин Коммунистическэ партиин Түүхын институт В. И. Ленинэй зохёолнуудые 35 томоор чех хэлэн дээрэ хэблэжэ дүүргэбэ гэжэ Чехословакиин телеграфна агентство мэдээсэнэ.

Маршал Г. К. Жуков Албаниһаа мордобо

ТИРАНА, октябриин 26. (ТАСС). Октябриин 26-да маршал Г. К. Жуков Тиранаһаа Эхэ ороноо ошохоёо мордобо.

***

Мүн тэрэ үдэртөө маршал Г. К. Жуков Москвагаа бусажа ерээ.

СССР-эй Верховно Соведэй делегаци ДРВ-һээ мордобо

ХАНОЙ, октябриин 26. (ТАСС). Нүхэр А. Б. Аристов түрүүтэй СССР-эй Верховно Соведэй делегациин гэшүүд Вьетнамай Демократическа Республикын ниислэл хотоһоо Эхэ орондоо ошохоёо октябриин 26-да мордоо.

Вьетнамай Демократическа Республикын хүтэлбэрилэгшэд, мүн ниитын организацинуудай түлөөлэгшэд, тэрэшэлэн СССР-һээ ДРВ-дэ байдаг элшэн сайд М. В. Зимянин Ханойн аэродром дээрэһээ айлшадые үдэшэһэн байна.

Самолёдой ниидэхын урда тээ А. Б. Аристов Тон Дык Тханг хоёр үгэ хэлээ.

Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойн һайндэртэ хабаадаха Хитадай делегаци

ПЕКИН, октябриин 26. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гэй болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй уряалаар Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойн һайндэртэ хабаадаха делегациие КНР-эй түрүүлэгшэ Мао Цзэ-дун түрүүтэйгээр Москва эльгээхэ гэжэ арадай түлөөлэгшэдэй Бүхэхитадай суглаанай саг үргэлжын комитет, КНР-эй гүрэнэй совет болон КПК-гэй ЦК шиидхэбэ.

Эйзенхауэр Макмиллан хоёр хэлсээ хэжэ дүүргэбэ

ВАШИНГТОН, октябриин 26. (ТАСС). Великобританиин премьер-министр Макмиллан президент Эйзенхауэр хоёр Вашингтондо 3 үдэрэй туршада хэлсээ хээд, октябриин 25-да дүүргээ. «Нэгэн ниитэ зорилготой байһан тухай деклараци» гэһэн хамтын коммюнике хэлсээнэй һүүлээр толилогдоо. США-гэй болон Великобританиин правительствонууд саашадаашье буу зэбсэг бүри түргэнөөр бүтээдэг болохо, «хүсэ баримталан ябуулдаг» политикаяа үргэлжэлүүлхэ хүсэлэнтэй гэжэ юрэнхы үгэнүүдһээ бүридэһэн энэ коммюнике сооһоо харагдана.

Баруун оронуудай «хүгжэлтые болон аюулгүй байдалыень» хамгаалан аршалха хүсэн хадаа сэрэгэй Хойто-атлантическа бүлэглэл, Багдадска бүлэглэл болон сэрэгэй бусад бүлэглэлнүүд болоно гэжэ тэдэниие магтан коммюнике соо хэлэгдэнэ. Саашадаа США Англи хоёр «баялигаа болон арга боломжонуудаа хамтаруулан элдэб зорилгонуудые сугтаа бэелүүлхэ байна» гэжэ коммюнике соо хэлэгдэнэ. Мүн НАТО-да хабаатай бусад оронуудые улам ехээр буу зэбсэг бүтээдэг болготы гэжэ США Англи хоёр идхаха һанаатай.

Атомна болон ракетнэ буу зэбсэг бүтээхэ талаар США-гэй, Англиин болон НАТО гэдэгтэ хамаата бусад оронуудай эрдэмтэд, мэргэжэлтэд тон нягта харилсаатайгаар хүдэлхэ ёһотой гэжэ коммюнике соо хэлэгдэнэ. Энээнтэй дашарамдуулан атомна энерги тухай хуулида заһабари оруулхыень конгрессые гуйхаб гэжэ Эйзенхауэр мэдүүлбэ. Юундэб гэхэдэ, мүнөө байһан хуулиин ёһоор США атомна буу зэбсэг тухай нюуса мэдээнүүдые өөһэдынгөө союзнигуудта дуулгаха эрхэгүй.

США Англи хоёр буу зэбсэг хуряаха тухай, илангаяа ядерна, термоядерна буу зэбсэгые хорихо тухай асуудалаар саашадаа хэлсээ хэхэ гэжэ оройдоо оролдохогүй, харин урдынхидаал адли «ядерна буу зэбсэгээр бусадые һүрдүүлэн айлгаха» гэһэн политикаяа ябуулха байна гэжэ коммюнике сооһоо харагдана.

Сэрэгэй бүхы асуудалнуудые декабрьда болохо Хойто-Атлантическа бүлэглэлэй соведэй «тусхай» зүблөөн дээрэ США Англи хоёр табиха хүсэлэнтэй гэжэ коммюнике соо хэлэгдэнэ. Мүн Турциие Сиридэ добтолхыень США болон Англи саашадаашье тухирха хүсэлэнтэй байһаниинь коммюнике сооһоо элирнэ.

Швециин правительство тушаалһаа буугаа

СТОКГОЛЬМ, октябриин 26. (ТАСС). Октябриин 26-да Швециин правительствын яаралтай заседани боложо, тэрээн дээрэ тушаалһаа бууха тухай мэдүүлгэ премьер-министр Эрландер корольдо баряа. Тушаалһаа гарахыень король зүбшөөгөө.

Нэн түрүүн пенси тухай асуудалаар нэгэн ниитэ һанамжатай боложо шадахагүй байһан дээрэһээнь бүхы партинуудай түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн правительство байгуулха аргагүй гэжэ радиогоор үгэ хэлэхэдээ Эрландер мэдүүлээ. Тиимэһээ нэгэл партиин түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн социал-демократическа правительство байгуулхаһаа бэшэ аргагүй гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Үбэлдэ бэлэдхэлгые удааруулхагүй

Уужам түхэреэн Түнхэнэй аймагта урда урданайхиһаа ута намар боложо байна. Аймагай колхозууд таряа хуряалга ба гүрэндэ таряа тушаалгые эмхитэй һайнаар ябуулһанайнгаа ашаар республика доторoo эгээн түрүүн гүрэнтэйгөө тоосоод, эдэ үдэрнүүдтэ таряагаа хуряажа дүүргэжэ байнхай. Мүн мүнөө үедэ ниитын адуу малаа дулаан ба садхаланаар үбэлжүүлхын тула бага бэшэ ажал хүдэлмэри хэгдэнэ.

Калининай нэрэмжэтэ колхоздо энэ талаар яһала ехэхэн хүдэлмэри бүтээгдэжэ байна. Тус колхоз 140 үхэрэй байха байра, 95 тугалай байра барижа дүүргэхэ дүтэлөө. Гадна, 750 гектар газарһаа хамаг солоомоёо суглуулаад, малай байха газарта дүтэлүүлэн асаржа байна. Энэ колхоздо эдэ бүхы хүдэлмэри амжалтатайгаар ябуулагдана.

Мүн «Знамя» колхоздо үбэлдэ бэлэдхэлгэ түлэг дундаа ябуулагдажа байна. 32 хүнһөө бүридэһэн бригада шэнэ болон хуушан байра барижа, заһажа байнхай. Эндэхи хүтэлбэрилэгшэд (колхозойнь түрүүлэгшэ нүхэр Таханов, парторганизациин секретарь нүхэр Хоборков) таряа хуряалгын тухашаруу үедэшье үбэлдэ бэлэдхэлгын хүдэлмэрие хэһээр байгаа. Энэ хүдэлмэридэ малшад мүн лэ эдэбхитэйгээр оролсоно. Эдэнэр ажалайнгаа забһарта хашаа байра шабаха, сагаадаха, сонхо һуулгахаһаа эхилээд, элдэб эсын юумэ хэлсэнэ.

«Знамя» колхоздо бүхы 3 бригадада барилга, заһалгын хүдэлмэри түлэг ябана. Нэрлэбэл, хоёрдохи бригадада (бригадирынь нүхэр Бузаев) гушаад гахайн байха байра капитальнаар заһагдаа, 300 хурьганай байха хашаа дулаалагдаа, 150 тугалай байра зохид һайн болгогдоо. Энэ колхоздо бүдүүн тэжээл бэлдэжэ, суглуулжа байна. 800 гектар газарһаа солоомо, зелёнко хуряагдаһан байна. Мүнөө заримаһниинь фермын газаа һурилэгдөө.

Түнхэнэй МТС-эй харьяата Хрущевой нэрэмжэтэ колхоз үбэлдэ бэлэдхэлгые муу бэшээр ябуулна. Тиихэдэ Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо малай байра барилга үргэн далайсатайгаар ябажа байнхай.

Гэхэ зуура, Түнхэнэй зарим колхозууд үбэлдэ бэлэдхэлгые зүндэнь орхиһон байна. Энэ талаар «Путь коммунизма» колхоз дутуу дунда зүйлнүүдээр олон. Жэшээлхэдэ, энэ колхоз 200 үнеэдэй, 75 тугалай байха байра бэлэн болгоодүй байһаар. Мүн хониной байра, тэжээл буйлуулха кормозапарник заһагдаагүй. Тус колхоздо тэжээл багаар бэлдэгдэнхэй. Гэбэшье, солоомо, мэхиинэ гэхэ мэтэ юумэнүүдээ малайнгаа байрлаха фермэ шадар асараагүй шахуу. Эндэхи колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Холбоев Е. Н. үбэлдэ бэлэдхэлгые түргэдхэхэ гэжэ яаранагүй.

Жуковай нэрэмжэтэ, «Красный пахарь», «Путь Ленина» колхозуудта үбэлжөөндэ бэлэдхэлгэ хангалтагүйгөөр ябажа байна.

Мүн Хэрэнэй МТС-эй харьяата колхозуудта фермэдэхи ажал ехэтэй хүдэлмэри хүнгэдхэхэ талаар ямаршье оньһожоруулгын хүдэлмэри хэгдэнэгүй. Ядахын сагта колхозуудта байгаа болоһон кормозапарнигуудшье заһагданагүй, худаг малтагданагүй. Эдэ бүхы хүдэлмэри хэхэ тусхай бригаданууд эмхидхэгдэхэ аад, угыл аад, угы.

А. Мангатханов.

Болоһон ушар

Баабгайе бугуулидажа алаба

Хүнүүд буу зэбсэггүйгөөр баабгай барижа алаба, баабгайе диилэбэ гэжэ эртэ урда сагһаа хэлсэдэг гээшэ. Теэд тиимэ юумэ би мүнөө болотор шэхээрээ дуулаагүй, нюдөөрөө хараагүй байгааб.

Харин энэ нажар Золтой гэжэ нютагта малшадаар байхадаа Батаалай үбгэн (Калининай нэрэмжэтэ колхозой мал адуулагша) гунан баабгайе бугуулидажа алаһан юм. Тэрэ шолмые иигэжэ бариһан гээшэ.

Батаалай Маланов түрүүтэй табан малшад малаа бэлшээридэнь гаргажа ябаа бэлэй. Холошье бэшэ—үдэршын газарта хүрөөд ябахадань урдань баабгай... Б у л т а буугүй байба (шоно, баабгай мэтэ арьяатаниие алаха буугүй байдагынь халагламаар).

Батаалай үбгэнэй дуугархада, хара гүрөөһэн хоёр һалаатай модон өөдэ гарашаба. Зай иигээд яахамнайб гэлсэбэ. Нэгэ зарим нүхэдынь—«ш ү д х э р абан орхёод ябая» гэлсээ һэн, нүгөөдүүлынь—«гар т а а оруулһан хойноо алаха» гэжэ шиидээд бугуули хүзүүндэнь оруулаад татая гэбэ. Теэд баабгайнь тиимэшье тэнэг бэшэ байба: аргамжыень альгадаад лэ шортоо...

Яахашье аргаяа ядахадаа, Батаалай үбгэн бугуулияа баабгайдаа углахаяа тэрэ модон өөдэ гаража, нүгөө һалаадань һууба. Иигэжэ эдэ хоёр улаа нюурааража урда урдаһаа харалсаба.

Үбгэн Батаалай ургатаяа носолдо носолдоһоор баабгайнгаа зантатар тархида бугуулияа углаба. Удаань үбгэжөөл «татагты!» гэжэ захирба. Доро байгаашад татаба, татаба, теэд шортоо. Баабгайнь модоо тэбэреэд лэ табинагүй.

Батаалай үбгэн ядахадаа баабгайе гааруулба. Бээлэйтэй гараараа һарбайхадань, баабгайнь ташана. Тиигэжэ гэнтэ тэдэ хоёр саб шүүрэлсэбэ. Батаалай тиигэжэ байһаар тэрэ амитанаа газарта мухарюулба.

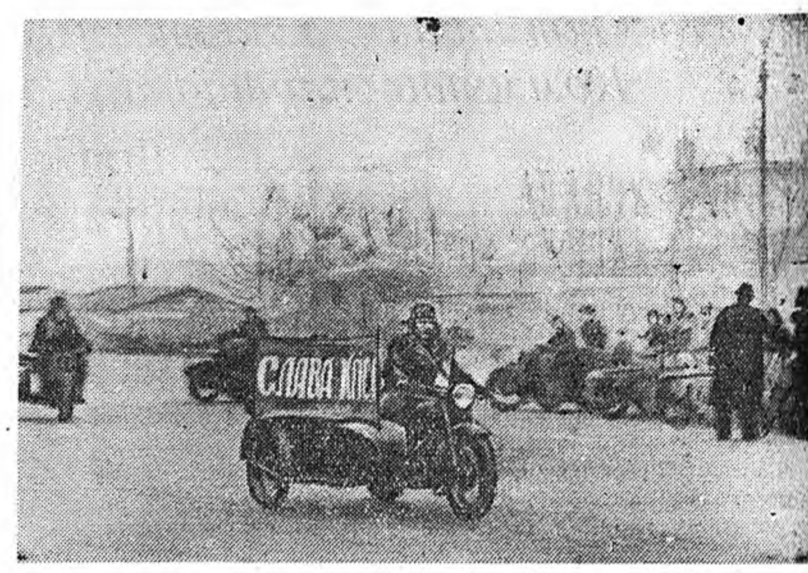
Доро байгаашадынь мэгдээ һэн. Дээрэ зүрхэтэн зугадаба, доро зүрхэтэн зогсобо. Батаалайшье бушуу буужа, баабгайгаа алалсаба.

Тиигэжэ үбгэн Батаалайн үнэн зоригоор хадын «эзэн»—хара гүрөөһэн дарагдаа һэн.

Т. Буляев.

«Красное знамя» газетэһээ абтаба.

АГИТАТОР-МОТОЦИКЛИСТНҮҮД ХҮДӨӨ НЮТАГУУДААР ЯБАХАЯА МОРДОБО

Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулжа 20 спортсмен-агитаторнууд хүдөө гараба. Эдэ спортсменүүд арбан мотоциклээр Улан-Удэ—Улаан-Оронго—Ново-С е л е н гинск — Суулга — Гашей — Тарбагатай — Ехэ-Куналей — Улан-Удэ гэһэн маршрудаар 400 шахуу километр ябаха юм.

Эдэнэр замдаа спортын талаар мүрысөө хэхэ, хөөрэлдөө үнгэргэхэ, мүн спорт тухай плакат, номуудые тараах байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: спортсмен-агитаторнууд Соведүүдэй талмайһаа мордобо.

А. Мантаевай фото.

ОКТЯБРИИН 40 ЖЭЛЭЙ ОЙН ҺАЙНДЭРЫЕ ҮНГЭРГЭХЭ КОМИССИҺАА

Улан-Удэ городто һайндэрэй урда тээ, һайндэрэй үедэ иимэ хэмжээ-ябуулганууд үнгэргэгдэхэнь:

1. Агууехэ Октябриин 40 жэлдэ зорюулагдаһан **нэгэдэмэл научна конференци** байгша оной **октябриин 30—31-дэ** Соведүүдэй хоёрдохи байшангай ехэ зал соо үнгэргэгдэхэ.

Энэ конференци үдэшын 7 сагта эхилхэ.

2. БМАССР-эй арадай ажахын, соёл культурын хүгжэлтые харуулһан **республиканска выставкэ** Улан-Удэ городой культура ба амаралтын паркда байгша оной ноябриин 1-дэ, үдэрэй 12 сагта нээгдэхэнь. Энэ выставкын павильонууд иимэ газарнуудта байха: Культурын ба амаралтын парк соо, КПСС-эй горкомой политическэ гэгээрэлэй байшанда (Читын үйлсэ, 0,2), оперо, баледэй театрын байшанда, уранзурагшадай Союзай байшан соо (Куйбышевын үйлсэ, 18), уранзурагуудай музейдэ. Выставкэ үдэрэй 12 сагһаа үдэшын 8 саг болотор хүдэлхэ.

Дээдэ Үдын большевистскэ организациин хүтэлбэрилэгшэ, депутадуудай Соведэй түрүүшын түрүүлэгшэ **В. М. Серовтэ** байгша оной **ноябриин 1-нэй** үдэшын 6 сагта **памятнигай һуури табилган болохо.** Энэ памятник революциин талма[й]да табигдаха.

4. БМАССР-эй Арадай ажах[ын] хүгжэлтые харуулһан **республи[кан]ска выставкэдэ хабаадагшадай з[үб]лөөн** байгша оной ноябриин 2-[нэй] үдэрэй 2 сагта оперо ба бале[дэй] театр соо болохо.

Агууехэ Октябриин 40 жэлэй[н]до зорюулагдаһан **баярай заседа[ни]нууд** предприятинуудта, эмхи з[ур]гаануудта, һургуулинуудта, [...] районуудта ноябриин 3—4—5-[да] болохо.

6. **Ноябриин 5-най** үдэшын 6 с[аг]та Соведүүдэй талмай дээрэ **В. [И.] Ленинда памятнигай һуури та[би]даха.**

7. Агууехэ Октябриин социа[лис]тическэ революциин 40 жэлэй о[йдо] зорюулһан **баярай заседани** оп[еро] баледэй театр соо **ноябриин 6-[най]** үдэр үдэшын 7 сагта болохо.

8. **Ноябриин 7-до ажалшадай [де]монстраци болохо.** Үглөөнэй 11 с[аг]та эхилхэ.

9. **Советскэ ном тараалгын** һ[...] **ноябриин 1-һээ эхилхэ.**

10. Театрнуудай, городой хүг[жэ]мэй коллективүүдэй **Бүхэсою[зна] фестивалиин** нэгэдэхи тур окт[яб]риин 22-һоо эхилээ.

11. **Һайндэрэй урда тээхи ярма[рка]базар** октябриин 28-һаа ноябри[ин] 5 болотор Улан-Удэ городто үнг[эр]гэгдэхэ.

ХРОНИКО

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум Советскэ Союзай Маршал **Малиновский** Родион Яковлевичые СССР-эй Оборонын министрээр томилоо.

СССР-эй Верховно Соведэй П[резидиум] Советскэ Союзай Мар[шал] **Жуков** Георгий Константинови[чые] СССР-эй Оборонын министрын [ту]шаалһаа сүлөөлөө.

Мария яажа хонишон болооб

Жаргалантын үргэн талын дундуур бэлшэжэ ябаһан һүрэг хонидой хойноһоо нэрдүргүй «хулайлһан», шадалһэн,ород буряадаар дуулаһан, юрдөөл дуутай-шуутай, сортоотойхон басаганай харайжа ябахада, «иимэ жаахан аад, ягаа аблаштайхан юм бэ», «арбаадтай аад, үшөө хони харюулааб гэжэ ябанал» гэлсэжэ хүнүүд гайхалсадаг, Марусиие магтадаг байһан юм. Нээрээшье, һубэлгэн хурса, дорюунхан шуран байгаашье һаа, тиихэдэ Маруси даншье һаа бишыхан, һаял арбан гурба хүрэжэ ябаһан—тэрэ саанаа өөдэгүй набтархан бэетэй, үшөө үхибүүн зандаа ябаһан хонишон байгаа. Хонидойнгоо тогтонгёор эдеэлжэ ябаха хоорондо наадажа, али ном уншажа, үгышье һаа юумэ нэхэжэ һуутараа һамаараад, али олон ушарта нэгэ мэдэхэдээ һүрэгөө далда урууляжархёод байдаг һэн.

Заримдаа айлнуудта дүтэ адуулжа ябахадаа хонидоо залажархёод, үхибүүдээр наадашаха дурань бузараар хүрэдэг байба. Тиибэшье бишыхан хонишондо хэдэн зуун хонидые найдажа үгэһэндэнь омогорхон, харюусалгаяа мартадаггүй, наадажа байһан үетэндөө хэды атаархабашье, бэеэ баридаг байгаа. Харин хонидоо асаржа, хоройн соогоо оруулахсаараал, нүхэд басагадтаа харайшадаг һэн.

— Мүнөөшье манай Маруси тогтохо юм аал? Хиноо, таанца, ёохор гээд лэ ябашадаг, — гэжэ сугтаа хүдэлдэг Янжама хүгшэниинь хөөрэнэ.—Гарагай бимбада, амаралтын үдэшэ уладшье байгаа һаашни тогтохогүй. Татай, мүнөөмнай юум, гарагай бимба гү? Тиихэдээ Маруси клуб ябаха гэжэ зэһэжэ байна гүш даа? — гээд, энеэдэ алдан гэрэлэй урда үһөө һамнажа байһан басаганда хандана.

—Тиинэ. Кино хараад бага зэргэ хатараад, центртэ хонолтогүй, энэ үдэшэндөө ерэхэб даа.

— Үгы энэ һүниин зэргээр юун гэжэ, амаржа унтажа байхагүй. Харанхышье һүни болохонь ха.

— Яахашгүй, һанаагаа бү зобооройт: морёор ха юмбиб.

— Иимэл даа залуу ябаха гээшэ. Үгы бидэнэршье арбан долоотой—найматайдаа юун олигтой ябагша һэмбибдеэ?—гээд Янжама хүгшэн нүгөө хонишон Будацырен тээшэ хараадхина.

—Энэ наһанһаа наадаха, сэнгэхэл даа. Хүдэлхыень хүдэлжэрхёод, наадахада хэн юу хэлэхэб. Тиин тиин гэһээ манай басаганда... һанаха байха, хамаг ажалаа хэжэ байдаг хүмнай энэл даа,—гэжэ Янжама хүгшэн залуу хонишоноо магтажа захалшана.

—Зай Янжама хээтэй болииттаа,—гэжэ басаган аргадана.

— Юу «болииттаа» гэжэ, байһыень лэ хэлэжэ байна бэшэ гүб? Би хаанашье, хэндэшье тиигэжэ хэлэхэлби,—гэжэ байгаад хүгшэн хонишон бүтүү ганиршана.

Дүрбэдэхи жэлээ хонишоноор ажаллажа байха зуураа, Мария Гармаева һая 17 хүрэжэ ябабашье, нээрээл оролдосотой, шуран бэрхэ, ажалша бүхэриг басаган гэжэ Жаргаланта нютагтаа магтуулдаг болонхой. Эдэ жэлнүүдтэ хүйтэн халууниие, эсэхэ сусахые нилээд үзэжэ, Мария мүнөө хэнһээшье дутуугүй дүршэлтэй, ёһотойхон хонишон боложо шадаа. Хэн, ямар түрүү, дүй дүршэлтэй малшадтайбибди гэжэ Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхоздо хөөрэлдөөнэй болоходо залуу хонишон Мария Гармаевагай нэрэ али олон дурдагдадаг болонхой.

Басаганай хүдэлдэг Цыбикжап Жамбаловай отарынхид жэл бүри абаһан хурьгадаа үхэл гарзагүйгөөр түлжүүлжэ, нооһо хайшалха түсэбөө холо үлүүлэн дүүргэдэг. Мүнөө жэлдэ отарынхид 440-өөд хурьга үхэл гарзагүйгөөр түлжүүлжэ, колхозойнгоо хонидой һүрэгтэ табиһан байна. Хонин бүриһөө дунда зэргээр 2,200 грамм нооһо хайшалха түсэбтэй аад, 2500 грамм хайшалаа.

— Хонидоо үбэл хурьгалуулжа, абаһан хурьгадаа һайнаар түлжүүлээ һэмди. Теэд мүнөө жэл һанаһандаа хүрэхөөр хурьга абажа үшөөл шадаагүйбди. Үрэжүүлгэһээл болоо юм гээбы даа, зарим хониднай һубайраа. Тиибэшье тэдэнээ шэнэ жэл гаратар хурьгалхаар үрэжүүлээ һэмди. Хорёодгушаад хурьган декабрь соо абтаха байха, — гэжэ Мария хөөрэнэ. — Зарим хонинойнгоо һубайраад байхада ерэхэ жэлдэ энэ алдуугаа дабтахагүйн тула хонидоо хурьгадһаань эртэхэнэ һалгаажа, һайн ногоотой бэлшээринүүдтэ адуулан таргалуулжа, искусственна аргаар үрэжүүлһэн байнабди. Техник-үрэжүүлэгшэнэртэ захижа, заажа, үдэшэ үглөөниинь дабтуулжа, һүрэгтөө хусануудые оруулан «сэбэрлүүлжэ» байгаад оролдосотойгоор хонидоо үрэжүүлээбди. Ерэхэ жэлдэ хонин бүриһөө ядахадаа нэжээд хурьга абаха бээбди гэжэ һанагдана.

— Хониднай муухан — гурбадахи, дүрбэдэхи классай нооһотой юм даа. Олониинь хүгшэрэдшье гэнхэй. Мүнөө жэлдэ хоёр килэ хахадые хайшалаа хадаа ерэхэ жэлдэ хонин бүриһөө гурбашье болгоогүй һаа, ядахын сагта хоёр килэ долоон зуугаад граммаа хайшалха аабзэбди,—гэжэ хажууһаань Янжама хүгшэн нэмээнэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ колхозойнгоо хонидой ямараар үдэжэ, үүлтэрэйнь һайжаржа байһан тухай, хонин ажалһаа хэдэн зуу мянгаар, һаядаа миллионоор олзо мүнгэнэй орожо байдаг тухай, саашанхи зорилгонууд тухайгаа залуу хонишон баяртайгаар хөөрэнэ.

—Нёдондонойхидо орходоо һаяын гурба-дүрбэн жэл соо хоёр—гурба дахин ехэ нооһо гүрэндөө тушаадаг болохо зорилго бүхы колхозоороо урдаа табяабди. Үүлтэрынь һайжаруулжа, нарин, нарибтар нооһо ехээр абадаг болохоһоо гадна, хонидоо мүнөөнэйхиһөөнь хоёр дахин шахуугаар олошоруулхабди, — гэжэ Мария мэдүүлнэ.

Энэ отарын хонид үбэл, зунгүй бэлшэжэ ябадаг. Үбэлэй һарануудта үдэшэ, үглөөниинь хонид үбһэ тэжээл эдижэ, бага зэргэ дулаасаад лэ бэлшээридэ гаргагдана. Хүйтэндэ хонид бэлшээри дээрэ тиимэшье орой болотор ябуулагдадаггүй юм. Үбэлдөө хонид үглөөниинь наранай һайн игааһан хойно бэлшээридэ гаргагдана. Тиигээд үдэшын жабарай бууханаа урид байрадаа асарагдадаг.

Үбэлэй сагта хонидые бэлшээжэ эдеэлүүлхэнь тиимэ бэлэн хэрэг бэшэ байһаниинь мэдээжэ. Саһа багатай, һалхи жабаргүй газарнуудые зайлгажа ябаад, хэдэ хэдэ хоноод бэлшээрээ һэлгэн, адуулжа байбал зохид. Үбэлдөө хонид үдэртөө уһалагдажа, тэжээлэй дабһаар дутаагдангүй байдаг. Хурьгалха дүтэлһэн хонидые нарилжа, ходо шалгажа бэлшээридэ гаргадаг юм. Мүн тэнхээ тамираа һуларуулһан хонид байрада абтажа, эдеэлүүлэгдэдэг.

Һая отарада ерээд, үбэлынь хони харюулхада хэр бэрхэ байдаг һэм гэжэ Марусиһаа асуухада:

— Бэрхэхэн даа. Даараха гээшэшни... ходол ябажа, гүйжэ байгаагүй һаа, зуурашахаш. Заримдаа хонидойнгоо тогтожо үгөөгүйдэ гү, али шанга һалхинай болоходо нюдэнэйнгөө нёлбоһошье дуһаадаг һэн аабзэб. Нэгэтэ шуурган бордоһон соогуур хонидни гараад гүйлдэжэ зобооһыень юрдөөршье мартадаггүйб,—гэжэ харюусана.

Хабар тээшээ үдэр ута болохолоор игаажа, байтараа саһанай соохорлон хайлахада үбэр наруули газарта шулбы хагдан гарадаг. Тиигэхэлээр хабарай харалган хагсуу сагшье һаа, хони адуулхада нилээд хүнгэн болодог байна. Туража ондо ороһон, нарай хурьгатай хонидые хабар бэлшээхэдээ баһал нарилжа, тогтоожо ябаад эдеэлүүлхэ хэрэгтэй.

Зундаа Мария хонидоо илангаяа үглөө үдэшын һэрюундэ удаан саг соо бэлшээжэ, һайнаар садхаадаг заншалтай. Үглөөниинь хонид бүри нара гараагүй байхада бэлшээридэ гаргагдаад, үдэрэй халуун болотор эдеэлдэг юм. Тиигээд шанга халуунай болоходол хоргогододог байна. Иигэжэ хоргогдоод, хонид үдэшын һэрюунэй үшөө болоодүйдэ дахин бэлшээгдэжэ захалдаг. Үдэшэ нара һайн ороһон хойно, бурыхынгээ урда хонид байрадаа асарагдана. Зундаа отарынхид хонидоо хоёр-гурба дахин уһалжа, уһаар нэгэшье гандаадаггүй. Мария, мүн отарын бэшэшье хонишод бэлшээрээ хэдэ хэдэ хоноод һэлгэжэ байдаг заншалтай.

— Малай бэлшээриие хирэ-хирэ болоод һэлгэжэ байхада һайн гэжэ һанагшаб-гээд залуу хонишон хөөрэнэ. Миил бэснэйнгээ амарые хараад, нэгэл газарта олон хоногто хашажа байгаа һаа, [...]гоониинь муу боложо, хонид садахаяа [...]галхаяа болидог юм.

Намартаа эндэ хонид таряанай хур[...]дамсаар поли дээрэ оруулагдажа, [...] бэлшээридэ абаһан хүшэеэ бури шанга[...]даг юм. Мүнөө энэ отарынхид хонидоо [...]наар тарагалуулжа, үбэлжэлгэдэнь ор[...]хын тула ехэ оролдолго гаргажа бай[...]. Хонид таряанай, зелёнкын хуряаг[дан] полинууд дээгүүр адуулагдана. Һаяна[й] [зе]лёнко хуряагдажа, һуури дээрэнь х[...] адуулагдадаг болоо. Эндэхи хонишод [...]рынь хонидоо зелёнкын һуури дээрэ [бэл]шээхэдээ ехээр нарилдаг юм. Юуб га[...] зелёнко ехээр эдихэдээ хонид тээрэжэ [...]лохо байна бшуу.

Мүнөө энэ отарынхид үбэлдэ [...]лэг бэлэдхэжэ байнхай. Үбэлжөөндөө [...]жа ерээд, хони хурьгадайнгаа байрые [...]лаалжа, шабажа байна. Үбэлэй хурьга[...] шарно-базово аргаар түлжүүлэгдэхэ ю[м].

— Иигэжэ ажаллажа байдагбди [...] Колхозоймнай хонидшье яһала үдэжэ, [...]шоржо байдаг янзатайгша. Иигээд [...]доймнай жэл бүри олошоржо байха[...]луу залуу хонишодшье олоор хэрэгтэ[й] [бо]лохо юм аабзэ. Бидэнэршье даа... [...] хэжэ ,нигээд хойшоо гарагдаха юм [...] Маниие халажа абаха хүнүүд залуу[...] лэ гээшэ,—гэжэ Янжама хүгшэн [...] нэмээнэ:—Манай Маруси хони хурьг[а] харууһалха, эдеэлүүлхэдээ хэнһээшье [ду]туугүй, хүнэй саана хонишон болоо.

Эдэ жэлнүүдтэ Марусиие хонишон б[оло]жо табиһан Янжима, Цыбикжап Жам[бало]танай энэ басаганда эхэ эсэгэ мэтээр [...]дажа, өөһэдынгөө баян дүй дүршэлдэ [...]доо һургажа байдагынь магтаха хэрэгт[эй].

Д. ЦЫРЕНЖАП[ОВ].

Редактор Д. Л. ЛОБСАНОВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора — 32-74, отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности — 34-05, местной информации и писем — 24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н 00566. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 5712.